

ΜΙΧΑΗΛ ΤΟΥ ΨΕΛΛΟΥ

Εἰς τὸν χαλκοῦν ἵππον τὸν ἐν τῷ Ἱπποδρόμῳ, ἀπρωρτισμένον τὸν πόδα ἔχοντα.

MICHAELIS PSELLI

In æreum equum in Hippodromo, qui pedem attollebat.

(BANDURI, *Imperium Orient.* 1, 178.)

Ἐμπνοὺς ὁ χαλκοῦς ἵππος οὗτος ὅν βλέπεις,
Ἐμπνοὺς ἀληθῶς καὶ φριμάζεται τάχα.
Τὸν πρόσθιον δὲ τοῦτον ἐξείρων πόδα,
Βαλεῖ σε καὶ λάξ, εἰ παρέλθῃς πλησίον·
Δραμεῖν καθορμᾶ· στήθι, μὴ πρυσσεγγίσῃς,
Μᾶλλον δὲ φεῦγε, μὴ λάβῃς τὸ τοῦ λόγου.

A Spirat æreus iste equus, quem cernis
Spirat revera, ac fortassis infremit.
Quin et anteriorem pedem istum attollens
Te calce impetet, si propius accedas.
Aut cursum est incitatus; siste ergo, neque appro-
[pinques;
Aut potius fuge, ne tibi dicta eveniant.

ΜΙΧΑΗΛ ΤΟΥ ΨΕΛΛΟΥ

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ.

MICHAELIS PSELLI EPISTOLÆ.

A. Τῷ μητροπολίτῃ Θεσσαλονίκης, τῷ γεγονότι B I. *Metropolitæ Thessaloniciæ, qui factus est rhetorum magister* (1).

Οὐδὲν ὁ ῥήτωρ, ὅτι μὴ γλῶσσα λαμπρὰ, καὶ λέ-
γη, καὶ γράφη, καὶ παιδεύῃ ῥητορικὴν, καὶ
φιλοσοφίαν τὸν νοῦν ἀσχολῇ· τὴν δὲ γλῶτταν ταύ-
την ἔχη τε ὁμοῦ καὶ ἀφίησιν. Καὶ διὰ ταῦτα οὔτε
Ἀθηναῖος ἢ Σπαρτιάτης ἐστίν, ἀλλὰ πολίτης τῆς
οἰκουμένης, καὶ ἀτεχνῶς ἀστραπὴ ἢ βροντὴ παντα-
χόσε περιηχοῦσά τε καὶ ἐκλάμπουσα. Οὐ γὰρ μόν-
ον ἐπιδημῶν ἡμῖν τῆς τέχνης μεταχειρίζεις τὴν
σάλπιγγα, ἀλλὰ καὶ ἀποδημῶν τοξεύεις ἐφ' ἡμᾶς
τοὺς λόγους ὡσπερ τινὰς δίστους· καὶ τοξέων οὐ
πλήττεεις, ἀλλὰ βάλλων ἠδύνεις· καὶ τὸ φάρμακον
τοῦ βάλους διὰ πάσης φοιτᾷ τῆς ψυχῆς. Οὕτως σου
ἡ λέξις· οὕτως ὁ νοῦς· οὕτως ἡ ἁρμονία· οὕτω τὸ
κάλλος τῆς φράσεως· τοιοῦτος ὁ ἐμὸς ῥήτωρ καὶ
πάνδημος καὶ ὄντως δημαίτατος· τοιαύτη ἡ ἐμὴ
Σειρήν καὶ τὸ μελιχρὸν στόμα· ἡ πειθὴ· ἡ ἀνάγκη·

Quid aliud orator nisi sive loquatur, sive scribat,
sive rhetoricum doceat, sive philosophiæ mentem ap-
plicet, semper per linguam operatur? Hanc porro
ob causam non Atheniensis est, non Spartiatales, sed
orbis universi civis est; longe enim lateque tonat
ac fulgurat. Non enim solum eloquentiæ nos quasi
tuba demulces, nobiscum conversans; sed e lon-
gino etiam sermones tuos telorum instar in nos
jacis, ita tamen ut ne vulneres auditores, imo de-
mulceas, totam animam vocum illecebris imbuen-
do. Hæc est natura dictionis, mentis, harmoniæ; hæc
modo styli rhythmus procedit; hæc ratione orator,
qualem præsumo, omnium est gentium. En mea
Siren, osque mellifluum, suadela, necessitas; en
animorum illecebræ, mentium esca; cogitatorum
musa, vocum suavitas; voluptarum medulla, Calliope

(1) Hanc epistolam cum duabus sequentibus edi-
dit Frid. Tafel. V. G. in Appendice ad Dissertatio-
nem de *Thessalonica ejusque agro*. Metropolitam
illum ad quem scribit Psellus eundem esse putat

cum illo magno Eustathio qui anno 1192 defunctus
est; quod cum ætate Pselli nostri non quadrat.
Epistolas 4-12 edidit Boissonadius Norimbergæ 1838.
Edit.

philospha, natura immutabilis. Idem sane Byzantii. in Thessalia, longe ab Athenis; idem in tota Græcia, super montibus, in vallibus; idem terra luxuriosa et in solo arido, immutabilis, ubique sonorus, delectabilis, auribus suavis; idem subtilis, floridus; pellucidus ideoque clarus; gravis idem ac vehemens, acer. Adde quod omnia promiscue movet (id dictamen meum). Et sane ubi philosophatur, gravis apparet; vere orator ubi magnifice vult loqui. Sacerdotio fungitur? nemo magis sacerdos illo. De arte disserit? Verba, voces plane convenientes in medium profert. Nemo ipso magnificentior laudator, explanator, explorator, perscrutator, argumentator, Tu quidem cætera habilis es, et epistolæ tuæ dulcedine ipsa dulciores artem ipsam produnt. Nam ad eloquentiam natura perquam faultrice uteris, quæ per os tuum quam splendidissime resonare velle videtur. Antiquis quidem temporibus undique terrarum in Thessaliam confluerunt ob alias causas; posthac autem plerosque ibi conventuros sentio ut te loquentem audiant. Ambitioso sane tibi esse licet, quia quod ex ore fluit tuo, non corpora solum tangit, sed in animam intrat et voluptatem creat, exaltat, intendit, relaxat, perfundit, acria solvit, relinet et vice versa. Quod si Thessaliam tuam tibi loquenti aures præbentem habes, te et illam beatam dico; te, quod dociles auditores inveneris; illam quod talis ipsis sacerdos ac orator obtigerit. Si vero nulli semidei auditores exstiterint, beatis sic quoque. Tua quidem felicitate nihil perfectius: tibi stylus, tibi satisfactio, definitio contraria ac ratiocinatio, prævia institutio ac constitutio, idearum denique mistio tibi præsto sunt. Nam Græcia (ut equidem arbitror) et quæ regiones Græciæ adjacent aut etiam obiacent, (sicut Ionia) jam olim in litteris erudita fuerat. Nunc autem omnia ad monumenta antiqua, rudera, ruinas reducta sunt. Jam scis quid tibi faciendum, ne scire tuum pereat. Loquere coram nobis audientibus, laqueum non distendens, guttur justo nimium non tendendo, pectus non comprimens, sed grammatico obloquens, nobisque voces litteris representatas sicut per canalem advehens. Sic cor per venas calorem toti corpori communicat; sic hepatis per ilia sanguinem membris mittit; sic cerebrum per dorsum sensum communem ubique disseminat: sic qui Megalopoli aquam alibi ducere debebant, fossam grandem, subterraneam atque æriam quasi fluvium fecerunt. Igitur tu quoque per litteras sermonum fluentia nobis porrige, propina, irriga. Summo pere utique linguæ tuæ suavitatem amo, inorumque tuorum norma in mente mea reposita est. Dictionis tuæ exempla in auribus mihi resonant, et harmoniæ perfectissimæ in mente mea resident. Quando tandem te apem aspiciam? quando alvoaribus istis relictis, sublimi volatu hosce nostros hortos invisēs et florum delibans rorem mel in alvearia asportabis? De cætero non est quod epistolam ad nos tuam accensem. Tu de quibus inter nos convenit noli oblivisci, quippe juramento rem roborasti. Hoc

τὸ τῶν καρδιῶν θέλγητρον · τὸ τῶν ψυχῶν θύρατρον · ἡ Μοῦσα τῶν ἐνοιῶν · ἡ χάρις τῶν λέξεων · τὸ γλυκύκος τῆς ἡδονῆς · ἡ φιλόσοφος Καλλιόπη · ἡ ἀμετάβλητος φύσις. Ὁ αὐτὸς γὰρ ἐν Βυζαντίῳ, ἐν Θεσσαλίᾳ, πόρρω τῶν Ἀθηνῶν, πρὸς αὐτῇ τῇ Ἑλλάδι, ἐν γηλύφοις, ἐν γηπέδοις, ἐν τρυφώσαις χώραις, ἐν ἀχμηρᾷ γῆ, οὐ μεταβάλλων · οὐ μετατιθέμενος · ἀπανταχοῦ εὐκροτος · εὐμουσος · εὐήχος · γλαφυρός · ἀνθηρός · μετὰ τοῦ λαμπροῦ σαφῆς · μετὰ τοῦ σαφοῦς σεμνός, καὶ μετὰ τούτου γοργός, καὶ μετ' ἐκείνου ἀκμαῖος · πάντα κινῶν ἀμέσως, ἐκμέσως (τοιοῦτον γὰρ τὸ ἐμὸν σεμνολόγημα) · ἂν σοφιστεύῃ, σεμνός · ἂν σεμνύνῃ, ῥητορικός · ἂν ἱερατεύῃ, δεινός ἱερατικός · ἂν τεχνολογῇ, εὐρετής ἀκριβῆς τῶν πρὸς εὐφημίαν ἀφορμῶν · μεγαλήγορος ἐπαινέτης · ὕψηλογῶν τὰ σαφῆ · σαφηνίζων τὰ ὕψηλὰ μεθόδοις, φημί τοιαῖς τισὶ καὶ λειότησι. Σὺ δὲ τᾶλλα μὲν καλός · ἀλλ' ἐπιστέλλων -- ὑπέρουγε τῆς γλυκύτητος. Ὁ γὰρ τοι ἐπιστολιμαῖος πρὸς ἡμᾶς λόγος μονονουχί φωνὴν ἀφήησιν, ὅτι φωνὴ τῆς τέχνης σὺ. Πλεονέκτημα γὰρ σοι ὑπῆρξε μέγα πρὸς τοὺς λόγους ἡ φύσις, πρὸς τοῦτο ἴσως γεγενημένη, ἵνα σοι τὸ τῆς τέχνης ἀξίωμα λαμπρότερον καὶ διαφανέστερον γένηται. Πάλαι μὲν οὖν καθ' ἱστορίαν τῆς τοῦ καιροῦ (?) ἐκδόσεως (?) ἀπανταχοῦθεν τῆς οἰκουμένης πρὸς τὴν Θεσσαλίαν οἱ πλείους ἐφοίτων· νῦν δὲ πλείονας οἶμαι αὐτόθι βασιεῖσθαι κατὰ κλέος τῶν τοῦ σοῦ λόγου σταγόνων. Καὶ σε οἶμαι ζηλοτυπεῖν καὶ τὸν μάρτυρα, ὅτι μὴ σωμάτων μόνον ἐφάπτεται βροῦμα τὸ σὸν, ἀλλὰ καὶ εἰς ψυχὴν εἰσδύνει, καὶ τὰ πολλὰ ταῦτα δύναται ἡδύνειν · ἐπαίρειν · ἐπιταίρειν · χαλᾶν · διαχέειν · δριμύττειν · λύειν · ἐπέχειν · τᾶλλα, ὅσα τῆς ἀντιθέτου μερίδος ἐστίν, εἰ μὲν οὖν ἡ σὴ Θεσσαλία ἐπήκοός ἐστι τῶν ἐν τῇ σῷ λόγῳ βροθῶν, ἄμφω μακαρίζω τῆς εὐτυχίας · σὲ μὲν, ὅτι ἔχεις, ἐφ' οἷς ἂν τὴν δύναμιν ἐνδείξῃ τῶν λόγων · ἐκείνους δὲ, ὅτι τοιοῦτου τετυχήκασιν ἱερέως καὶ ῥήτορος. Εἰ δὲ ἡμίονοι παρ' ἡμῶν ἐστήκασιν, εὐτυχεῖς μὲν οὗτοι καὶ οὕτως. Σὺ δὲ ἡτύχησας, ἐν οἷς τυτύχησας· καὶ μάτην σοὶ τὸ χριῶμα διαμεμέληται, καὶ τὸ πιθανόν τῆς ἀπολογίας, καὶ ὁ ἀνθορισμός, καὶ ὁ συλλογισμός, καὶ ἡ προκατάστασις, καὶ ἡ κατάστασις, καὶ ἡ μίξις τῶν ἰδεῶν. Ἡ γὰρ Ἑλλάς (ὥστε οἶμαι), καὶ ὅσα προσοικεῖν ἔλαχε τῇ Ἑλλάδι (τινὰ δὲ καὶ ἀντοικεῖν, ὡς ἡ ξύμπασα Ἰωνία), πάλαι μὲν ἐπὶ τοῖς λόγοις δεδημοσίευτο. Νῦν δὲ μέχρι τῆς ἱστορίας ἐστήκασιν, κολωνοὶ τινες ὄντες μνημάτων ἀρχαιοπρεπῶν, ἐκλειμμένα ἐρείπια. Οἶσθα γοῦν, ὃ ποιήσεις, ἵνα μὴ σου ἡ σοφία ἀπόληται. Λέγε παρ' ἡμῖν τοῖς ἀκούουσι, μὴ κατατίνων τὸν βρόχον, μὴ ὑπερτείνων τὸν φάρυγγα, μὴ συμπιέζων τὸν θώρακα · ἀλλ' ὀπαγορεύων τῇ γραμματεῖ, καὶ κρουνηδὸν ἡμῖν ἐγγέων τοὺς λόγους ἐν γράμμασιν. Οὕτω τοι καὶ ἡ καρδία διὰ τινος ἄγγους τὸ θερμὸν ἀπαντος κατασπείρει τοῦ σώματος · καὶ τὸ ἔπαρ διὰ τῆς κοίτης ἐποχτεύει τὸ αἷμα τοῖς μέρεσι · καὶ ὁ ἐγκέφαλος διὰ τοῦ νωτιαίου τὴν αἴσθησιν πανταχῇ δίδωσι · καὶ οἱ τὸ ὕδωρ πάλαι τῇ Μεγαλοπόλει ἐφελκυσάμενοι τὴν μεγάλην ἐνταῦθα ἀμῆ-

ραν ἐποιήσαντο, τὸν ὑποχθόνιον καὶ ἀέριον, ὡς τις **A** juramentum ubi tu solveris, equidem me disculpo: εἶρηκα, ποταμόν. Καὶ σὺ τοιγαροῦν δι' ἐπιστολῶν scito autem, me in utramque partem securum ἡμῖν χορήγει τὸ νᾶμα τοῦ λόγου, καὶ πότιζε καὶ esse. κατάρδευε. Ὡς λίαν γάρ σου τῆς γλώττης ἐρώμεν καὶ τῆς ἐν αὐτῇ χάριτος, καὶ μου ὁ τῶν ἡθῶν σου τύπος ἐγκάθηται τῇ ψυχῇ· ἐνεσφράγισται δέ μου τοῖς ὡσὶ τὰ ἔχνη τῆς λέξεως, καὶ ἡ τῆς ἀρμονίας ἡχὴ ἐστὶ μου τῇ ψυχῇ ἐμδομοῦσι. Ἀλλὰ πότε ἴδω τὴν μέλισσαν; πότε δὲ τῶν αὐτόθι σίμβλων ἀπανατήσῃ, καὶ διαέριος γεγονώς πρὸς τοὺς ἐνταῦθα κήπους φοιτήσῃς, καὶ περιλεύσῃ τὰ ἄνθη, ἀφ' ὧν τὴν δρόσον ἀναλεξάμενος τὸ μέλι τοῖς σίμβλοις ἐνέσταξας; Ἴδὲ δὲ λοιπὸν τῆς πρὸς ἡμᾶς σου ἐπιστολῆς ἐγὼ μὲν οὐτ' ἐπαγκαλέσαιμι σοι, οὔτε προσονειδίσαιμι. Σὺ δὲ τῶν ὁμολογιῶν μέμνησο, καὶ πρὸς γε τούτοις, ὅτι κατ' αὐτοῦ τοῦ κρείττονος ἐμφύτως ὁμώμοκας· ἂν εἴ τι εἴη τοῦ ὅρκου λύσις, οὐκ ἂν φθάνοιμι ταύτην διδοῦς. Εἰ δ' οὖν μὴ γενοίμην αὐτός σοι παρενθήκη κακότητος, σὺ δὲ διδοῦς λαμβάνειν οἶου. Τοιοῦτον γὰρ πεποίηκα τὸ ἐμὸν, ἵνα καὶ διδοῦς ἢ λαμβάνων διδῶ.

B. Τῷ αὐτῷ.

Πολλῶν ὄντων καὶ μεγάλων, δι' ἃ θαυμάζειν προήρημαι, θαυμάσιώτατε δέσποτα, ἀντὶ πολλῶν χρημάτων ἐλοιμήν ἂν σου τὴν περὶ τοὺς φίλους ἀπλότητα, ἣν καὶ παρῶν σώξεις καὶ ἀποδημῶν συντηρεῖς. Ὁ μὲν μῦθος ποιητῶν προῆλθε, παρὰ δὲ **B** τῆς σῆς ψυχῆς ἡ καλογάγαθία τῆς γνώμης. Διὰ ταῦτα καὶ παντός οὐτινοσοῦν προτεθειμένου ζητήματος ἐν τοῖς ἡμετέροις συλλόγοις, εὐθύς ἐγὼ πρὸς σὲ ἀναφέρω τὸν νοῦν, καὶ πρῶτον μὲν εὐχομαι τῷ Θεῷ, ὅσῃν εὖνοιαν ἔχων ἐγὼ πρὸς σὲ διατελώ, τὴν αὐτὴν ἀντιλαχεῖν παρὰ σοῦ. Ἀπολήψαιμι δὲ, εἰ τὸν παρόντα μοναχὸν τῆς σῆς ἀντιλήψεως ἀξιώσῃς· ἦν πρῶτην ἐγὼ καὶ καλλίστην ἤγηται, καὶ ἐν τοῖς μάλιστα τετίμηκα. Μὴ οὖν ἀντίθετος γενοῦ σεαυτῷ, ἀλλ' ὁμοιος ἀπανταχοῦ, ἐν τοῖς σχήμασιν, ἐν τοῖς ἡθεσιν, ὁμοιόαρκτος, τέλους ἀγαθοῦ προύμιον κάλλιστον παριστῶν· μὴ ἐξ ὑπολήψεως τὸ καλὸν ἐργαζόμενος, ἀλλ' ἐκ περιουσίας τὴν περὶ σεαυτοῦ ἀρετὴν πᾶσιν ἐπιδεικνύς· εὐρέσεις τὰ φθάσαντα τῶν μελλόντων τιθέμενος, καὶ πρὸς ἰδέας μεταποιούμενος **C** κρείττονας· μὴ δεινῶς τὴν σεαυτοῦ μεθοδεύων χρηστότητ', ἀλλ' ἐπεικῶς, ἀφελῶς. Εἴπερ γὰρ ἄλλο τι τῷ ἀρχιερεῖ τῶν ἀναγκαιοτάτων ἐστὶ, ταῦτα, εἰ δύναιτο. Τρόπους δὲ καὶ ἐπιτετηθευμένους ἰδέας περιεργὸν ἐστὶ προσποιεῖν. Τούτοις κέχρησο μὴ κατὰ περιόδον, ἀλλὰ κατὰ συνέχειαν· καὶ τὸ μέτρον ἐν ἅπασιν φύλαττε, ἐν λέξεσιν, ἐν ὁμιλίαις σκώμμασι. Τὸ δὲ ὑπὲρ ταῦτα ἄφες τοῖς κάτω βοηθοῖς. Τὸ γὰρ μὴ μέχρις ὀνόματος εὐπρεπὲς πῶς ἂν εἴη πραττόμενον εὐσεβές;

Γ. Τῷ αὐτῷ.

Ὅντος ἀναγκαίου, φιλότατη ψυχῇ, εἰδέναι σε, τί μὲν ὅρκος, τί δὲ ἀληθές· καὶ τί μὲν φιλίας θεσμός, τί δὲ ἱερατικὸς θεσμός, τῶν ἄλλων καὶ μᾶλλον, ἢ ὅτι τὸ ἐπιφώνημα λόγος ἐστὶν ἐπὶ τῷ πράγματι ἔξωθεν παρ' ἡμῶν λεγόμενος, καὶ ἡ περίοδος πολλοῖς ὑποπίπτει καὶ ποικίλοις τοῖς σχήμασι, καὶ ὅτι τῶν ἐπιχειρημάτων τὰ μὲν ἐστὶν ἀποδεικτικά, πολλῆς ἐρμηνείας δεόμενα, ἥτοι ἐναγωνίου· τὰ δὲ **D** πανηγυρικά· καὶ τᾶλλα, ὅπῃσα τῆς σῆς ῥητορικῆς σοφίσματος καὶ τεχνάσματος — θαυμάζω, ὅπως σε τὸ τηλικούτον καὶ ἀναγκαιοτάτον πρᾶγμα διέλαθεν. Ἀλλ' ὑπόθεσιν μὲν κατασκευάζων, οἰκονομεῖν τὸν λόγον ἐπίστασαι, περιλαμβάνων πολλάκις ἐν τῇ διηγήσει τὸ παρεληλυθὸς τοῦ καιροῦ, καὶ ἀποπληρῶν ἐνδιασκεύως τὸ ἄνω μέρος, ὡς οὐ μέλλων ἐνοχλήσειν τοῖς αὐτοῖς διὰ τὴν τῶν μελλόντων διατύπωσιν· ἀπλοῦν δὲ τι πρᾶγμα διατιθέμενος, μὴ δεόμενον πολλῶν περιστάσεων μηδὲ ποικιλωτέρας

II. Eadem.

Multa sane et præclara sunt propter quæ te admiror, domine illustrissime; sed in primis ob morum simplicitatem quam erga amicos ostendis, sive absens, sive præsens fueris. Fabulas quidem apud poetas repereris; e tuo autem animo virtutum flores germinant. De quibuscunque enim sermocinando disputaverimus, tibi semper pulcherrimas partes tribuo. Deumque nunquam non imploro ut ternet mihi amicum det eadem quæ ego sentientem. Id autem facies, si monachum huncce quem tibi commendo, benevole exceperis. Ita enim cordi meo magnopere satisfacies. Res facilis: tui similis esto, in habitu, in moribus; eodem utere principio, quod boni livis certum est augurium. Nunquam temere ac pro libitu bonum faxis; virtutis tuæ lux omnibus luceat. Mentem prudentem rebus futuris obtende; ubi severe tractare alios possis, lenitate utere. Nil certe episcopo hac re magis necessarium. Simulare autem et dissimulare nefas. En normam quam nunquam non sequeris, modum in omnibus, in verbis et in ludo ipso adhibendo. Cætera obvioni et contemptui trade. Quomodo enim quod sine dedecore proloqui non ausis, re ipsa perfici cum decore possit?

III. Eadem.

Te scire clarum est, vir charissime, quid sit juramentum, quid veritas; quod amicitiae vinculum, quod lex sacrosancta. Insuper latere te non potest quod epiphonema est sententia de re qualibet prolata, et quod periodus multorum schematum formæ potest induere; quod argumenta sunt ex parte apodictica, ac interpretationem multimodam admittunt; ex parte panegyrica. Hæc omnia certe rhetoricæ studendo edidicisti: quid igitur non mirum sit, rem omnium maxime necessariam te fugare? Exemplum afferam: Orandi artem possides; quæ antehac facta sunt, narratione scite complecteris ita ut cum rebus futuris in auditorum animo confundi nequeant. Quod si negotium simplex tractandum venit, et quod ambagibus rejectis parvo rhetorices apparatu contentum est, qui modus adhibendus sit, ignorare videris, siquidem sola theoria usus praxin negligis. Namque episcopali muneri

sophismatum usum penitus recusare fas non est, quamvis quo profundius quis sophismata sectatur, eo longius ab episcopali dignitate recedere videatur. At tu quidem non is videris qui majorum consuetudinibus valedicas, neque te cum Cretensibus cretizissare dixerim, ut est in Proverbio. E Creta ego non sum, nec huncce honorem ambio. Rhetorice cum philosopho loqueris artis tuæ haud imperito, sed qui philosophari potius quam argulari velit. Ut porro epistolæ tuæ aliquantum respondeam, ubi te omne erga nos debitum exsolvisse autumas scito quod debitum non solvit qui comiter respondet, pactorum vero non meminit. Hoc fidem fraudare est amicitiamque fallere. Si igitur artis rhetoricæ antistes mysteria adullis revelare præsumis, promissaque haud steteris, adeptosque fefelleris, nonne te mendacii arguent? Ubi enim pro arte quam non docuisti mercedem recipere ausus es, tui aliquid aliis communicaturum es professus. Quale amicorum commercium putas? Num scripta sine sensu, sine veritate eos inter communicatum iri? num vana nomina instrumentorum cæcorum instar jactari reris? Sic Ixiona apud Homerum Juno decepit. Hujus enim pulchritudine capto Dea nube circumdata, sui ipsius simulacrum obtulit. Ego vero, crede mihi, non sum, neque ero Ixion; umbram ego nunquam pro re habebō. Ideo etiam artem tuam odi, quia puellæ amabilis imago est. Non vero in scientia umbratili, sed in veritatis luce requiescere volo. Platonis quoque sophista non mihi placet, qui ad ipsius Demiurgum libentius recurro. Ita mihi sane persuasum est: si mihi male famati Dobrysonis (?) loco Elysium campum pratunveasphodelo consilium offerres, putasne me nominum splendore captum, delectum esse facturum? An aliquid magni te offerre credis? Ego neque omne tuum monasterium, si cum iuvis stare, acceptarem. Quid autem tibi cum possessione commune? Nonne fraus omnia et ludibrium? Quomodo vero episcopo dignum fraudem hanc manifestissimam excusare? Quid? tunc adeo liberalis, ego vero sordidus et avarus? Cedo tibi quæ oceanus Atlanticus habet? quæ circa Hircaniam et mare Caspium sita sunt; adde insulam Thulem et regionem extra Phasidem, et quæcunque plaga meridionalis, terra intra duos polos, regio antipodum tenet. Charissime frater, si promissis stare in animo tibi est, re vera, neque inanibus verbis nos adcas. Posthæc Græcorum fabulas et fragmenta inania tibi largior.

Ὅποτε δὲ καὶ τὸ σὺν μοναστήριον μετὰ τῶν ἀνοσίων τεταγμένον οὐτ' ἐστὶ καὶ δυσωνυμωτάτων, ἐλοίμην ἂν τὴν δωρεὰν καὶ τὴν ἀνυπαρξίαν τοῦ πράγματος; Ἠδέως δ' ἂν σου πυθοίμην, τί δὴ σοὶ καὶ τῆς κτήσεως προσεγένετο, ἐμοῦ μὴ προσεληφότος τὸ πρᾶγμα. Οὐ τὸ πᾶν ἀπάτη καὶ γέλιος καὶ τῶ ὄντι βαθεῖα φρονήκη; Τὸ δὲ καὶ ἀπολογεῖσθαι περὶ οὕτω σαφοῦς χλευασίας καὶ εἰρωνείας, πῆλίκον τοι εἰς τὸ μέτρον τῆς ἀρχιερωσύνης δοκεῖ; Ἄρ' οὖν σὺ μὲν οὕτω φιλοτιμώτατος, ἐγὼ δὲ σμικρολόγος καὶ φειδωλός; Ἀντιδωροῦμαι δὴ σοὶ, ὅποσα μὲν ὁ Ἑσπέριος ὠκεανὸς ἔχει, ὅποσα δὲ ἐντὸς Ἑρκανίας καὶ τῆς Κασπίας θαλάττης ἐστὶ, καὶ τὴν θούλην τὴν νῆσον, καὶ τὰ ἐκτὸς Φάσιδος, καὶ ὅποσα ἢ μεσημβρινῆ περιέλιπε γῆ, ὅ, τι τε ἐντὸς ἐκατέρων τῶν ὀμφαλῶν, καὶ τὰ τῶν ἀντοίκων καὶ ἀντιδόξων ζύμπαντα. Φίλιτατε ἀδελφε, σύντομόν σοι λόγον ἔρω· εἰ μὲν βούλει τὰ τῆς πρὸς ἡμᾶς ἐπαγγελίας πληροῦν, ἐν

A κατασκευῆς, οὐκ οἶδ' ὅπως τὴν ἀρίστην ὑπερβαίνεις οἰκονομίαν ὡσπερ τὸ λεκτικὸν μόνον μέρος τῆς τέχνης διακριθώσάμενος, τὸν δὲ πραγματικὸν τύπον ἡγνοηκίως. Ἐγὼ δὲ σοὶ τὸ καὶ περὶ τοὺς λόγους σοφίζεσθαι ἄχρι τῆς ἀρχιερατικῆς διδῶμι· τελειότητος· μετὰ δὲ ταῦτα οὐδὲ τεχνίτην σε τοῦ λόγου προσίεμαι, οὐδ' εἰ πολλὰ κάμνεις ἐπιχειρῶν τεχνικώτατα. Ὅσον γὰρ εἰς τὴν σοφιστικὴν ἐμβαθύνεις, τοσοῦτον τῆς ἱεράς ἀποικίζης φιλοσοφίας. Ἄλλὰ σὺ μοι δοκεῖς μὴ ἀναχωρεῖν ἐθέλειν τῶν ἀρχαίων ἡθῶν· καὶ οὐκ ἂν εἴποιμι, ὅτι πρὸς Κρήτα κρητίζεις (τοῦτο δὴ τὸ τῆς παροιμίας). Κρής γὰρ οὐτ' εἰμὶ, οὐτ' ἐκεῖθεν εἶναι βεβούλημαι. Πρὸς δὲ φιλόσοφον ῥητορεύεις, εἰδὸτα μὲν καὶ τὴν σὴν τέχνην, φιλοσοφεῖν δὲ μᾶλλον ἢ σοφιστεύειν ἐθέλοντα. Καὶ ἵνα σοὶ βραχὺ τι πρὸς τὴν ἐπιστολὴν διαλέξωμαι, ἐν ᾗ τὸ πᾶν ἀποπεπληρωσθῆκε σοὶ τοῦ πρὸς ἡμᾶς χρέους φήθης, οὐκ ἐστὶ, λογιωτάτη ψυχῇ, χρέους ἐκπλήρωσις τὸ λόγοις μὲν κατατιθέναι τὰς χάριτας, ἔργοις δὲ μηδὲν τῶν διωμολογημένων διδόναι. Ἀπάτη γὰρ τοῦτο· καὶ οὐ φιλίας σύνδεσις, ἀλλ' ἀναίρεσις. Ὅπυτε γοῦν σὺ τοῦ ῥητορικοῦ προὔκαθισσο θρόνου, εἰ ἐπηγγείλω μὲν τὰ τῆς τέχνης ἀνακαλύπτειν τοῖς κουσμένοις ἀρρήτα, εἶτα δὲ τοῦτο μὲν οὐκ ἐποίησας, ἐργαστήριον δὲ τι βαναυσίας τοῦτοις ἀνεώγνυς, οὐκ ἂν σέ τις ψευδολογίας ἐγράψατο; Κί δὲ τέχνην μὲν ἡμᾶς οὐκ ἐπηγγείλω διδάσκειν, ἀλλ' οὖν παρ' ἡμῶν εἰλήφεις μισθόν, ἢ (ἵνα μὴ φορτικῶς λέγω) τοῦ σοῦ τι προήρησο παρέχειν ἐμοί. Ὅποια δὲ πρὸς ἀλλήλους οἱ φιλοῦντες εἰώθασι διαμείβεσθαι, ἀρ' οἶσι τὰς γραφὰς ἐκπεφευγέναι, εἰδῶλα πραγμάτων διδοῦς; ἢ μηδὲ τοῦτο, ἀλλ' ὀνόματα πραγμάτων ἔρημα, ὅποια οἱ σοὶ σκινδαφοὶ καὶ τὸ πολυθρόλλητον βλίτυρι;

B
C
D
Ὅτι γοῦν καὶ τὸν Ἰξίωνα ἢ τοῦ Ὀμήρου Ἡρα ἠπάτηκεν. Ἐπεὶ γὰρ ἦρα ταύτης ὁ ἥρωας, καταπλαγεὶς τὸ ἐκείνης κάλλος, ἢ δὲ νεφύδριόν τι περισπασμένη, καὶ τούτῳ ἑαυτὴν εἰκάσασα, ἐδίδου τῷ Ἰξίονι πάροδον πυρὸς τὸ εἶδωλον. Ἄλλ' ἐγὼ σοὶ, λογιώτατε, Ἰξίονι οὐτε εἰμὶ, οὐτε ἔσομαι, οὐδὲ τῆς τῶν πραγμάτων οὐσίας τὰ εἶδωλα προτιμήσαιμι. Διὰ ταῦτα γοῦν καὶ τὴν σὴν τέχνην μισῶ, ὅτι ποσεινῆς ἐστὶ κορίου εἶδωλον. Καὶ οὐδὲ ἐν τῇ σκιᾷ τοῦ γράμματος ἀναπαύομαι, ἀλλ' ἐν τῷ τῆς ἀληθείας φωτί· οὐδὲ τὸν τοῦ Πλάτωνος σοφιστὴν κατὰ τὸ προθεβλημένον τῆς λέξεως δέχομαι, ἀλλ' εἰς τὸν ἐκείνου ὀημιουργὸν ἀναφέρω τοῦνομα. Εἰ δὲ μοι ἀντὶ τοῦ δυσφήμου Δοδρόσοντος (?) τὸ Ἄλυσιον ἐδίδους πεδῖον καὶ τὸν ἀσφοδελὸν ἐκεῖνον λειμῶνα, ἢρ' ἂν ἐδεξάμην καὶ ταῦτα, λαμπρῶν ὄντων τῶν ὀνομάτων; ἢ σὺ φήθης ἂν παρέχειν τί μοι τῶν ὄντων;

πράγμασιν ἡμῖν, ἀλλὰ μὴ ἐν ὀνόμασι κύρου τὴν δωρεάν. Εἰ δ' οὖν, παραχωρῶ σοι τοῦτο μετὰ τῶν Ἑλληνικῶν μύθων καὶ ἀνοπέριτων πλασμάτων.

Δ'. Πρὸς τὸν Καίσαρα τὸν Δούκαν'.

Πίστευέ μοι, ὑπέριπε δέσποτα, καὶ ὑπὲρ πᾶν ὄνομα καὶ ἀξίωμα, μάγοι, ἵνα οὕτως εἶπω, καὶ οἱ τρόποι τυγχάνουσι καὶ οἱ λόγοι σου, καὶ ἀβρήτοις δυνάμεσι τὴν ἐμὴν ψυχὴν καταθέλγουσι. Καὶ τοῦτο ζῶ, ὃ βλέπω σέ· καὶ τοῦτο ἀναπνέω, ὃ τῆς σῆς ἀκούω φωνῆς· καὶ τοῦτο χαίρω, ὃ τοῖς σοῖς ἐντυγχάνω γράμμασι. Περὶ οὗ δὲ ἡρώτησας, συντόμως ἀποκρίνομαι σοι· « Οὐδεὶς ἡμᾶς ἐμισθώσατο. » Δέδοικα δὲ ἵνα μὴ καὶ τοῦτο ἀκούσω· « Ἐταῖρε, πῶς εἰσῆλθες « ὧδε, μὴ ἔχων ἔνδυμα γάμου; » Οὐ γὰρ οἶδα εἰ ἀποδέχεται τὴν παρουσίαν μου ὁ θεϊότατος ἡμῶν βασιλεὺς· τὸ γὰρ πρόσωπον αὐτοῦ εἰς ἡμᾶς οὐχ ὡς χθὲς καὶ τρίτην ἡμέραν. Πλὴν οὐδέποτε παντελῶς ἀποστήσομαι, κἂν ἐξελάσῃ βιαίως, κἂν μετὰ πληγῶν, κἂν μεθ' ὕδρευων· μὴ οὕτω μανείην ποτέ. Εἰ γὰρ καὶ πρὸς ἐμέ ἀπόστροφος, ἀλλὰ χρηστός καὶ φιλάνθρωπος. Αὔριον οὖν καὶ ἐλεύσομαι, καὶ ἀκορέστως καταπολεύσω σου τῆς ἐμῆς ψυχῆς καὶ πνεύτος καὶ ζωῆς.

Ε'. Τῷ αὐτῷ.

Οὐκ ἔστι τις ὁμοίος σοι, δέσποτα χρηστότατε, ἵνα καὶ τοῦτο θαρρόντως εἶποιμι, οὔτε τὴν καλλονὴν, οὔτε τὴν φρόνησιν. Λέγω δὲ τοῦτο, ἀποβλέπων, εἰς τὸν σκοπὸν τῶν πρὸς ἐμέ σου γραμμάτων. Ὅμοῦ τε γὰρ καὶ ἡμῖν εἰς παραμυθίαν ἵστασαι καὶ τῷ μεγάλῳ βασιλεῖ καὶ ἀδελφῷ σου τὴν προσήκουσαν σὴν ζεῖς ὑπόληψιν, καὶ συνάγεις τὴν ἐμὴν γνώμην εἰς τὴν ἄκραν ἐκείνου πίστιν τε καὶ διάθεσιν· ὑπὲρ καὶ τῆ ἐμῆ ψυχῆ μαρτυρήσεις αὐτός. Καὶ θάρρει περὶ τούτου· ἔτοιμος γὰρ καὶ τὴν ἐμὴν θύειν ὑπὲρ τοῦτου ψυχῆν. Ἄλλ', ὑπὲρ εἶπον, δέσποτά μου, αἰδοῦμαι· ὀμνυμι τὴν ἱεράν σου ψυχῆν. Μὴ ποτε φορτικόν με λογίζεται, ἢ οὐκ ἀρέσκειται τοῖς λόγοις μου καὶ τῇ παρουσίᾳ, καὶ διὰ ταῦτα οὔτε ἠδέως προσομιλεῖ, οὔτε μου ἀνέχεται λέγοντος. Ἐνάγει δὲ με εἰς τὸν τοιοῦτον σκοπὸν ἢ προτέρα τούτου πρὸς με διάθεσις ἀπλουστάτη καὶ φιλάνθρωποτάτη τυγχάνουσα, καὶ μηκέτι νῦν τὸ σύνηθες ἴδιωμα σώζουσα. Οὐ τοίνυν μισῶν οὐ προσέρχομαι, ἀλλ' αἰδούμενος ἢ φοβούμενος. Ἄλλως τε καὶ αὐτοτελής ἐστὶ, καὶ οὐ δεῖται τινος οὔτε σοφοῦ οὔτε ἐμπειρικοῦ. Ἐγὼ δὲ οὐδέτερον μὲν εἶμι, πιστός δὲ τὰ πρὸς τοὺς δεσπότης καὶ ἀλτρηῆς, καὶ οὐ δυνάμενος μὴ μεγαλῶναι πράξεις αὐθέντου· καὶ ὁ μακρὸς χρόνος ταῦτα μοι ἐμαρτύρησε· πλέον δὲ τι τῷ βασιλεῖ τούτῳ προσέθεικα καὶ προσθήσω ἄχρι παντός. Εἰ δ' οὕτως οὐ τὴν ἴσῃ ἀντιδίδοσσί μοι διάθεσιν, ταῖς ἀμαρτίαις μου τοῦτο λογίζομαι. Σὺ δὲ μοι οὕτω σώζεις τὴν πρὸς τὸν ἀδελφὸν εὐνοίαν, καὶ οὕτω καὶ τὴν πρὸς ἐμέ εὐμένειαν καὶ πράγμασιν.

Ζ'. Τῷ αὐτῷ.

Ὁλόρωτόν σου τὴν σελήνην ἀπέλαβον, ὑψηλότατε Καίσαρ καὶ δέσποτα. Ὁλολαμπῆς γὰρ αὐτὴν ἐρώτισεν ἥλιος· ὅθεν καὶ περιαστραφ εἰς ἐμακάρισά σου τὸ φῶς. Εἰ δὲ, ἔτι πρίγειος ὢν, οὕτω μοι τὰς ἀκτῖνας προχίεις, ὑπέργειος γεγονώς, ποῖαν οὐκ

A

IV. *Ad Cæsarem Ducem.*

Crede mihi, illustrissime domine, omne nomen et dignitatem superas, magici ut ita dicam, mores et sermones tui inveniuntur, et indicibili virtute mentem meam incantant. Tunc vivo, cum te video; tunc respiro, cum tuam vocem audio; tunc gaudeo, cum tuas litteras perlego. De quo autem interrogasti, breviter tibi respondeo: « Nemo nos conduxit. » Timui vero ne illud quoque audiam: « Amice, quomodo huc intrasti, non habens vestem nuptialem? » Nescio enim an presentiam meam accipiat divinissimus noster imperator: vultus enim ejus ad nos non ut heri et nudius tertius. Attamen nunquam omnino abibo, cum violenter abegeris, et cum plagis, et cum contumeliis: ne quando ita insaniam. Si enim a me aversus, sed bonus et benignus es. Cras igitur veniam, et insatiabiliter perfruar te, mentis et animæ mee vita.

B

V. *Eidem.*

Non est similis tibi, optime domine, ut hoc fidenter dicam, neque pulchritudine neque prudentia. Ita vero loquor, considerans objectum tuarum ad me litterarum. Simul enim et nobis consolationem præbes, et magno imperatori fratri tuo convenientem reverentiam servas, et fiduciam meam inducis in summam ejus fidem et dispositionem; quod ipse menti meæ attestaberis. Et circa illud fiduciam habeo, paratus enim sum ad meam ipsius vitam pro illo sacrificandam. Sed quod dixi hujus me pudet, per sacram tuam vitam juro. Ne forte me molestum reputet, ne ægroferat verba mea et presentiam, et ideo neque jucunde mecum colloquatur, neque me dicentem sustineat. Ad tale consilium me adducit prior ejus in me dispositio sinceritatis et benevolentiae plena, non jam solitam nunc indolem servans. Non igitur cum odio adeo, sed cum pudore et timore. Aliunde etiam sibi ipsi sufficit, et non indiget alicujus neque sapientia neque experientia. Ego autem nihil quidem sum, sed in his quæ ad dominos meos spectant fidelis et verus, et non possum non extolero actiones principis; longumque tempus hæc mihi attestatur: magis autem huic imperatori adhæsi et adhærebo semper. Si vero ita non parem mihi dispositionem vicissim præbet, id culpis meis attribuo. Tu vero mihi ita serves tui fratris benevolentiam, et in me benignitatem et voluntatem incomparabilem moribus, sermonibus et actibus.

C

D

VI. *Eidem.*

Totam lucidam tuam lunam accepi, celsissime Cæsar et domine; omnino enim splendens eam sol illuminavit, unde luce circumfusus lumen tuum laudibus extuli. Si vero, adhuc terrestris, ita in me radios effundis, supra terram positus quali me

splendore non illustrabis? qualem non fulgorem immittes? Deinde interrogas quomodo me habeam? hoc ipso solum bene quod me interrogas, in caeteris vero optime. Nemo enim nos interrogat neque de nobis curat. Et, per tuum sacrum et augustissimum caput, nullo alio egeo nisi ut interroger. Sed istud quoque a me invidiosus dæmon eripuit; et nisi aure tu vitæ meæ libram æquaret, brevi habitasset in inferno anima mea; adeo animo dejectus sum, adeo anxius sum. Sed lingua tua, tua musa, tua Siren, tua incantamenta, tui sibili, tua persuasio et eloquentia suadent me sæpius bono animo esse et lætari: et gaudeo tuis verbis, tuis exhortationibus, tuis in me dispositionibus. Sed me dolere nihil impossibile; tu vero ne unquam doleas, ne invidiæ telo lædaris, ne inimicus contra te prævaleat. Si quis autem ventus tuam mentem disturbat, ne mireris; nam contrariis mutationibus vita agitur, et oportet primum mare misceri, deindeque in zephyrum tempestalem sedari.

Hæc Psellus.

VII. *Eidem.*

Sed post lances, gloriosissime imperator et maxime Cæsar dominansque meæ animæ caput, est etiam trutina et ejus regula. Quid igitur, ut nobis libram impleas, pecudum exhauries mammas? ne tu, ne in nos tutum ovile exsicces; ne, ut lances æques, illi inæquales gratias præbeas, plura nobis distribuens et nos super omnes statuens, tu qui superas sermones et elogia omnemque rhetoricam artem et facultatem. Ego vero nunc cognovi sapiens esse, quia tuam meis sermonibus animam aucupor; unde arrogans omnino factus sum, et frontem erexi, et summis digitis ambulo; et si quis me rogaverit: « Quid unquam talia? et quænam transmutatio ista et nova arrogantia; statim respondeo, quia me magnus Cæsar laudavit, quia meis verbis ipse capitur, quia, caeteris omnibus superior, mea potestate vincitur. Sed ne quando ista iucata videantur et mendax opinio, ego sum, quod sum revera, ignorans homo, et vix seipsum cognoscens.

Si vero tu me miraris, dicam tibi sermonem venaticum, quem nescio an et ipse animadverteris.

Noctuam, volucrum deformissimum et turpissimum aspectu, miratur aquila, et circumit, et stupens intuetur, velut naturam quamdam admiratione dignam. Sed ita quidem aquila, noctua autem nihil minus deformis est. Nonne igitur es tu aquila robore et potestate, ego autem animal informe et arte expertus?

Deinde veteres sapientes admirari prætermittens, me et mea scripta colis. Quid boni autem in eis inest? quid pulchri? quid venusti? sed dicam tibi alium sermonem ad nos magis convenientem.

Apis primum e floribus mel colligens rosam quidem prætervolliat, mittit autem ocellum, liliam,

ἀποστίλφεις μοι ἀγλήν; ποίαν οὐκ ἀπαυγάσεις μαρμαρυγὴν; Ἔπειτα δὲ ἐρωτᾷς πῶς ἔγοιμι; αὐτὸ τοῦτο μόνον καλῶς ὅτι με ἐρωτᾷς, τὰ δ' ἄλλα πάνυ καλῶς. Οὐδεὶς γὰρ ἡμῶν οὔτε πυνθῆνεται, οὔτε κίθεται. Καὶ, νῆ τὴν ἱεράν σου καὶ ὑπερτέτατον κεφαλὴν, οὐδὲ ἐτέρου τινὸς δέομαι ἢ τοῦ ἐρωτᾶσθαι. Ἄλλὰ καὶ τοῦτό με ὁ βάσκανος δαίμων ἀφείλετο· καὶ, εἰ μὴ ἡ σὴ χρυσῆ πλάστιγγὲ τὸν τοῦ βίου μου ζυγὸν ἴσαζε, παραβραχὺ παρήκνησε τῷ ἔδῃ ἡ ψυχὴ μου· οὕτως ἀθυμῶ, οὕτως ἀδύμονῶ. Ἄλλ' ἡ σὴ γλῶσσα, ἡ σὴ μουσα, ἡ σὴ σειρῆν, τὰ σὰ θέλγητρα, αἱ σαὶ ἔυγγες, ἡ σὴ πιθανότης καὶ εὐγλωττία πείθει με πολλᾶκις καὶ εὐθυμεῖν καὶ γάννυσθαι· καὶ χαίρω ἐπὶ τοῖς σοῖς λόγοις, ἐπὶ ταῖς σαῖς παρακλήσεσιν, ἐπὶ ταῖς σαῖς πρὸς ἐμὲ διαθέσεσιν. Ἄλλ' ἐμὲ μὲν λυπεῖσθαι οὐδὲν ἀπεικός. σὺ δὲ μὴ λυπηθῆς ποτε, μηδὲ βέλως ἀψαιτο βασκανίας, μηδὲ κατισχύσαι σου ὁ ἐχθρός. Εἰ δὲ τίς σου διακομαίνει ἄνεμος τὴν ψυχὴν, μὴ θαυμάσης· ταῖς γὰρ ἐναντίαις μεταβολαῖς ὁ βίος ταράττεται, καὶ δεῖ πρότερον τιναχθῆναι τὴν θάλασσαν, εἴθ' οὕτως στήναι εἰς αὐραν τὴν καταιγίδα.

Ὁ Ἑλλὰς ταῦτα.

Z. *Τῷ αὐτῷ.*

Ἄλλὰ μετὰ τὰς πλάστιγγας, φιλοτιμότετε βασιλεῦ, καὶ μέγιστε Καῖσαρ, καὶ δεσποτικῆ τῆς ἐμῆς ψυχῆς κεφαλῆ, ἔστι καὶ ἡ τρυτάνη καὶ ὁ ταύτης κανὼν. Τί οὖν, ἵνα πληρώσης ἡμῖν τὸν ζυγὸν, ἐκκενώσας τῶν θρεμμάτων τοὺς μαστούς; μὴ σὺ γε· μηδὲ ἐφ' ἡμῖν ἀποφύξης τὸ ποίμνιον· μηδὲ, ἵνα ἰσάσης τὰς πλάστιγγας, ἀνίσους αὐτῷ ποιήσης τὰς χάριτας, τὰ πλείω νέμων ἡμῖν καὶ ὑπὲρ τοὺς ἄλλους τιθεῖς, ὁ πάντων ἐπέκεινα καὶ λόγων καὶ ἐγκωμίων καὶ τέχνης ῥητορικῆς καὶ δυναμείας. Ἐγὼ δὲ νῦν ἔγνων εἶναι σοφός, ὅτι σου τοῖς ἐμοῖς λόγοις θηρῶ τὴν ψυχὴν· ὅθεν ἀθρόον σοβαρὸς γέγονα, καὶ ἔσπακα τὴν ὄφρυν, καὶ ἐπ' ἄκρον βαδίζω δακτύλων· κἄν μὲ τίς ἔρηται· « Τί ποτε ταῦτα; καὶ τίς ὁ μετασχηματισμὸς καὶ ἡ καινὴ ἔπαρσις; » εὐθὺς ἐπιφέρω, ὅτι με ὁ μέγας Καῖσαρ ἐπήνεσεν, ὅτι μου τοῖς λόγοις οὗτος ἐάλωκεν, ὅτι, τῶν ἄλλων ὑπέρτερος ὢν, τῆς ἐμῆς ἠττάται δυνάμειος. Ἄλλὰ μὴ ποτε κομφεῖα ταῦτα καὶ ψευδῆς, οἴησις, ἐγὼ δὲ εἶμι ὑπὲρ εἶμι, ἀμαθὴς ἄνθρωπος καὶ μόλις ἑαυτὸν ἐπιγινώσκω.

Εἰ δὲ θαυμάζεις με σὺ, ἐρῶ σοι λόγον θηρατικόν ὃν οὐκ οἶδα εἰ καὶ αὐτὸς κατενόησας.

Τὴν γλαῦκα τὸ ὄρνειον, τὸ ἀμορφώτατον ζῷον καὶ ἀκαλλέστατον, θαυμάζει ὁ ἀετὸς καὶ περιίπταται ταύτην, καὶ περιέπει, καὶ τίθησεν, ὡς περ τινὰ φύσιν ἀξίαν θαύματος. Ἄλλ' ὁ μὲν ἀετὸς οὕτως· ἡ δὲ οὐδὲν ἤττον γλαυξ ἔστι δυσειδής. Μὴ ποτε οὖν σὺ μὲν ἀετὸς τὴν ἰσχὺν καὶ τὴν δυνάμειν, ἐγὼ δὲ ζῷον ἀκαλλές τε καὶ ἄτεχνον;

Ἔπειτα δὲ ἀφείς τοὺς παλαιούς θαυμάζειν σοφός, ἐμὲ καὶ τὰ ἐμὰ περιέπεις συγγράμματα. Τί δὲ καλὸν ἐν τούτοις; τί δὲ ὠραῖον; τί δὲ ἀνθηρόν; Ἄλλ' ἐρῶ σοι καὶ λόγον ἕτερον πρὸς ἡμᾶς οἰκειότατον.

Ἡ μέλισσα τὰς ἀρχὰς ἀνθολογοῦσα τοῦ μέλιτος, παρίπταται μὲν τὸ ῥόδον, παρήσσι δὲ τὸ ἴον καὶ τὸ

κρίνον καὶ τὸν δάκινθον καὶ τὸν νάρκισσον, καὶ τῷ ἄ θυμῷ προσίσταται. φυτὸν ὁ θυμὸς ὀριμύτατόν τε καὶ ἀνοσμότατον· ἀλλ' ἡ μέλισσα ἐντεῦθεν τὰς πηγὰς ἔχει τοῦ μέλιτος. Ἴσως γοῦν καὶ σὺ τῶν μὲν παρὰ τοῖς ἄλλοις βόδων καταφρονεῖς, ἀπὸ δὲ τῶν ἐμῶν ἀνάσμων λόγων καὶ ἀηδῶν τὴν σὴν καταμελιτοῖς γλῶσσαν καὶ τὸ μελισσαγῆς ἀποστᾶζεις νάμα.

Ἄλλ' ὄρα τὰ παραδείγματα. Οὔτε ὁ ἀετὸς τὴν γλαῦκα περιφρονεῖται, οὔτε τὸν θυμὸν ἡ μέλισσα γεωργεῖ· ἀλλὰ κατ' ἐξουσίαν ὁ μὲν ὄρα, ἡ δὲ δρέπεται. Ἴππων καὶ σὺ τούτοις, καὶ τῶν ἐμῶν ἀπάλαυε λόγων ὁπότε σοι βουλευτόν.

Ἄρ' οὖν καὶ ταύτην ἐγκωμιάσεις μου τὴν ἐπιστολήν, ἥ οὔτε ἡ λέξις λαμπρὰ, οὔτε ὁ νοῦς ὑψηλός, οὔτε ἡ συνθήκη εὐάρμοστος;

Βούλει οὖν βραχὺ τί σοι προσπαῖξαι· ἀλλ' εἴη πόρρω τὸ σχῆμα καὶ ὁ μοναδικὸς βίος. Καγὼ τι τοιοῦτον ἐν νεύτητι πέπονθα, καὶ διαστρόφων ἐάλωκα ὀφθαλμῶν καὶ χροιάς οὐ πάνυ λευκῆς, καὶ ὑπὲρ τὰς εὐώπιδας καὶ ῥόδοπῆχεις τὴν οὕτως ἔχουσαν ἑσπερῆα. Ἄρα ἐγνώρισάς μοι τὸ πάθος· εἶδες ἐν κατόπτρῳ τὸ σὺν πρόσωπον; Ἐκ γῆς γὰρ καὶ αὐτὸς πεπλαστούργησαι ὡσπερ ἐγώ.

Τῆς δουλικῆς ταῦτα καὶ γλώσσης σοι καὶ χειρὸς.

Η'. Τῷ αὐτῷ.

Καὶ μὴ καλὸς εἶμι καὶ σοφός, ἀσύγκριτε Καῖσαρ, καὶ τὴν φύσιν καὶ τὴν ψυχὴν; Εἶτα δὴ καὶ ἐμαυτὸν ἀγνοῶ, οὔτε κατόπτρῳ χρώμενος, οὔτε δὴ ἐνθυμούμενος ὑπόσας βίβλους ἔτοχον ἀνελίξας. Ἄλλ' ὅτε μὲν τοῖς τῶν σοφῶν συγγράμμασιν ὁμιλῶ, τὴν ἐμὴν σοφίαν πρὸς τὴν ἐκείνων συγκρίνων, αἰσχύνομαι, ἕμνουμι τὴν ἱεράν σου ψυχὴν, καὶ ὡς παντάπασιν ἀμαθῆς ἐγκαλύπτομαι· ὅταν δὲ ταῖς σαῖς περὶ ἐμοῦ μαρτυρίαις ἐντόχῳ, μικροῦ καὶ ἰσόθεος εἶναι φαντάζομαι. Καὶ σὺ μὲν τὰς ἐμὰς ἐπιστολάς βιβλία ποιεῖς· ἐγὼ δὲ τὰ σὰ γράμματα τοῖς ἐμοῖς ἐγγαρῆτιω στέρνοισι, καὶ ἀναγινώσκω πυκνότερον· καὶ ἐμαυτὸν ἄγαμαι καὶ πέπεισμαι εἶναι σοφός, καὶ ἐπαινῶ σε τῆς μαρτυρίας.

Πρῶτερον δὲ οὐχ οὕτως εἶχον. Ἄλλ' αἰ μὲν πίθηκοι, ἐπειδὴν τέκωσι καὶ τὰ νεογνὰ ἴδωσιν, ἀγάλματα αὐτὰ ἔγγηται καὶ τοῦ κάλλους θαυμάζουσιν, ἀπατώμεναι τῷ φιλοτέκνῳ τῆς φύσεως· ἐγὼ δὲ τὰ ἐμὰ γεννήματα, τοὺς λόγους φημί, οὐδέποτε ἠγάσθην, οὐδὲ ἐφίλησα. Νῦν δὲ διὰ τὴν σὴν μαρτυρίαν καὶ τέθηκα καὶ φιλῶ καὶ συναγκαλίζομαι.

Ἴνα δὲ σοι καὶ ἀπὸ τῶν θεάτρων φθέγγωμαι· φασὶ καὶ τοὺς ἡνίοχους ἀγνοεῖν τὰ πολλὰ ὧν καταρθοῦσιν ἢ ἀμαρτάνουσιν· οἱ δὲ ἀκριβεῖς τῆς ἡνιοχίσεως θεωροὶ ἴσασιν ἀκριβῶς εἰ δημοχαρῆς ὁ Ἴππος, εἰ ἑτερόγναθος, εἰ μὴ τὸν δεξιὸν ὁ ἡνίοχος τῷ καμπτήρι προσήγαγεν ἢ τῷ ζυγῷ τοὺς Ἴππους συνήρμοσεν. Ἴσως οὖν καγὼ τὰ πολλὰ τῶν ἐμῶν ἀγνοῶ· σὺ δὲ ἀνω καθήμενος ἀνακρίνοις καὶ διευθύνεις ἅπαντα, τὴν ἔννοιαν, τὴν λέξιν, τὸ σχῆμα, τὴν μέθοδον, τὴν ἀρμονίαν, τὸν ῥυθμὸν, τὴν ἀνάπαυσιν.

Φασὶ δὲ καὶ τὴν Πυθίαν χρησιμῶς μὲν τοὺς ἄνω χρησμούς, μὴ ἐπίστασθαι δὲ τῶν χρησμῶν τὴν διάνοιαν· ἀλλ' οἱ Ἕλληνας, ἐκδεχόμενοι τὰ μαντεύ-

A hyacinthum et narcissum, et thymo insidet. Planta est thymus acerbi et fere nullius odoris; sed apis inde mellis fontes haurit. Pariter igitur et tu rosas quæ apud alios sunt despicias, et ex meis odoris expertibus sermonibus et cantibus tuam linguam mellificas et mellitum rivum educis.

Sed vide exempla: neque aquila in noctuam meditatur, neque thymum apis colit; sed quantum in se est illa quidem intuctur, hæc vero metit. Has tu quoque imitare et meis fruerè sermonibus quoties tibi libuerit.

Num igitur hanc meam epistolam prædicabis, cui nulla inest vox eximia, nulla sententia sublimis, nulla bene aptata connexio?

B Vis igitur breve quoddam tibi arridere, sed longe absit ab habitu et vita monachorum. Ego quoque lale quoddam in juventute expertus sum et torvis oculis captus sum et colore non multum candido, et supra bene oculatus et roseo colore micantes quendam ita se habentem amavi. Num mihi simile quiddam experiris? Vidisti in speculo faciem tuam? E terra enim et ipse formatus es sicut ego.

Hæc servæ tuæ linguæ et manus.

VIII. Eidem.

Nonne bonus sum et sapiens, Cæsar natura et mente incomparabilis? Deinde incipsum ignoro, neque utens speculo, neque recogitans quantos libros revolverim. Sed quando cum sapientium scriptis conversor, meam sapientiam cum eorum sapientia comparans, erubescō, juro per sacram tuam animam, et velut omnino ignarus me abscondo; cum autem tuis de me testimoniis occurro, fere divinus esse mihi videor. Tu quidem meas epistolas libros facis: ego autem tuas litteras pectori meo insculpo, et lego frequentius, et meipsum admiror et persuasum habeo me sapientem esse, et de tuo te testimonio collaudo.

Prius ita non me habebam. Sed similes quando pariunt et recenter natos cernunt, cupidines illos existimant et pulchritudinem mirantur, deceptæ naturali proli amore; ego autem meos liberos, sermones dico, nunquam admiratus sum, nunquam amavi. Nunc vero propter tuum testimonium foveo, amo et amplector.

D Ut autem tibi aliquid e spectaculis afferam; dicunt aurigas ignorare nulla ex his quæ bene aut male faciunt: perili autem artis hujus spectatores sciunt optime utrum docilis equus an contumax, utrum auriga non dextrum ad metam direxerit, an iugo equos coaptaverit. Pariter igitur et ego ex meis plurima ignoro; tu vero supra sedens dijudicas et exploras cuncta, sententiam, dictionem, figuram, methodum, harmoniam, rhythmum et desinentiam.

Dicunt etiam Pythiam vaticinari quidem divina oracula, nescire autem oraculorum significationem; sed gentiles vaticinia excipientes, interpretabantur

et conciliabant. Talis et tu inveniris meus interpretas et divinus re ipsa Themistocles. Ego quidem mea oracula ignoro, tu vero ea intelligis, extollis et eorum miraris pulchritudinem et subtilitatem; ita ut timeam ne sortem Narcissi experiar.

Narcissus adolescens erat molli nitens pulchritudine, sed maxime simplex et absque omni subtilitate. Quadam die ad aquarum fontem veniens, suum ipsius vultum intuetur. Nesciens autem esse proprii corporis figuram, amore capitur ejus quod cernit, et existimat adolescentem esse verum sub aqua latentem. Non igitur hinc abiit, sed intuendo mortuus est; terraque hunc miserata florem e proprio sinu eduxit ejusdem nominis. Ne igitur ipse cernens meam sapientiam in scriptis ut in speculo, amore mei nimio capiar et mea in umbra exspirem.

Sed confide. Ixion Junonem amabat, et sibi illius in mente effigiem fingens, osculari sibi videbatur: quadam vero die ipsam cernens, se ipsam sine simulavit tanquam deformissimam effigiem effingentem. Et ego igitur, quando tuam inspicio magnanimitatem et ingenium, meam figuram deserens, tuam pulchritudinem admiror; quasi olim tuum caseum miratus, nunc ante butyrum stupeo.

Cum regibus autem nulla mihi cupido multum colloquendi; propter te vero ad quartam paginam attingam.

Πᾶς servæ tuæ manus.

IX. *Eidem,*

Quales tuæ, o Cæsar, cogitationes! qualia tuæ mentis consilia! duas meis fontibus aperuisti fistulas, ut mihi aquam totam effunderes, ut meum totum exhaurires fluentum. Deinde num ignoras me inexhaustum habere fontem, et quantum sugitur, tantum vias aperiri et venas dilatari ab abundantiore e gurgite profluentiam? Scio te subtilem esse et ad omnem virtutem aptus, velleque occultam in me margaritam sumere, ut illam in tuo diademate insculpas. Tu vero mihi non unam, sed multas jam subripuisti; majorem autem harum, et colore candidissimam, figuramque præstantissimam non comprehendere poteris. Habeo enim eam in mentis sinu, quo non penetrant furantis manus. Quid me ubicunque circuseribis, et circumfodis circulariter? inviolabilis sum in doctrinæ thesauro. Quantum e puteo hauris, tanto copiosius fluentum efficis, Eximia autem tua furti perilia.

Sol naturali virtute et facultate calidissimus est extractor humoris immensitatis. Idcirco in vere et æstate nobis propinquior factus attrahit arborum humorem, et fructiferas illis efficit: non autem delegat lunæ eandem facultatem. Tu vero mihi meus sol tuam lunam circumregisti, et jubes ut aliquid etiam ipsa e meo fonte hauriat. Quid mihi caseus et butyrum? illecebræ sunt ista et viscus

ματα, ἐξηγουῦντο καὶ συνεβίβαζον. Τοιοῦτος δὲ καὶ τὸ τυγχάνεις ὁ ἐμὸς ἐρμηνεὺς καὶ θεῖος τῶ ὄντι θεμιστοκλῆς. Καγὼ μὲν τοὺς ἐμοὺς χρησμοὺς ἀγνοῶ, σὺ δὲ ἐξακριβεῖς τούτους, καὶ ὑψηλολογεῖς, καὶ θαυμάζεις καὶ τοῦ κάλλους καὶ τῆς δεινότητος· ὥστε δέδοικα μὴ πάθω τὸ τοῦ Ναρκίσσου.

Ὁ Νάρκισσος μεϊράκιον ἦν κάλλει διαλάμπων ἀβρίῳ, ἀπλουτικώτατον δὲ καὶ δεινότητος πάσης ἐκτός. Καὶ ποτε πρὸς πηγὴν ὑδάτων ἐλθὼν, τὸ ἐκυτοῦ ἐνοπτρίζεται πρόσωπον. Ἐγνωκὺς δὲ ὅτι τοῦ ἰδίου σώματος ἐστὶν ἡ σκιὰ, ἔρωτα λαμβάνει τοῦ ὀρωμιένου, καὶ φήθη ὅτι μεϊράκιόν ἐστὶν ἀληθὲς κρυπτόμενον ὑπὸ τῆς πηγῆς. Οὐ τοίνυν ἐκεῖθεν ἀφίστατο, ἀλλ' ὀρῶν ἐτεθνόκει. Καὶ ἡ γῆ τοῦτον οἰκτείρασα, ἄνθος ἐκ τῶν οἰκείων λαγόνων ἀφῆκεν ὀμιώνυμον. Μὴ τοίνυν καὶ αὐτὸς βλέπων τὴν ἐμὴν σοφίαν ὡς ἐν κατοπτρῷ τοῖς γράμμασιν, ἔρωτα σφοδρὸν ἐμαυτοῦ λάθοιμι καὶ τῇ ἐμῇ ἐναποψύξω σκιᾷ.

Ἀλλὰ θαρῶρει. Ὁ Ἰξίων ἦρα τῆς Ἥρας, καὶ πλάττων ἐν τῇ ψυχῇ τὸ ἐκείνης εἶδωλον, ἐδόκει τοῦτο ἀσπάζεσθαι· ἰδὼν δὲ ποτε ταύτην, ἐμέμφοτο ἑαυτὸν ὡς ἀμορφώτατον ἀναπλάττοντος εἶδωλον. Καγὼ τοίνυν, ὅταν εἰς τὸ σὺν μεγαλοφυῶς ἀποδέλω καὶ περιδέξιον, τὴν ἐμὴν καταλιμπάνων σκιάν, τὴν σὴν ἀγαμαὶ ὠραιότητά· ὡς περ δὴ πάλαι θαυμάζων σου τοὺς τυροὺς, νῦν ὑπερηγάσθην τὸ βούτυρον.

Τοῖς δὲ γε ἀνακτύροις οὐ μοι σπουδὴ παραβάλλειν πυκνοῖς· διὰ δὲ σὲ κατὰ τὴν τετράδα ἀφίξομαι.

Τῆς δουλικῆς καὶ ταῦτα χειρός.

Θ'. Τῶ αὐτῶ.

Οἶα σου, Καῖσαρ, τὰ ἐνθυμήματα! οἶα δὲ τὰ βουλεύματα τῆς ψυχῆς! Δύο μοι ταῖς πηγαῖς ἐξέτεινας ἀγωγὰς, ἵνα μου ὄλον ἐκφορήσης τὸ ὕδωρ, ἵνα μου πᾶσαν ἐκδαπανήσης τὴν βρῦσιν. Εἶτα δὲ ἀγνοεῖς ὅτι ἀκένωτον ἔχω τὸ βεῖμα, καὶ ὅσον ἐν ἐκθηλάζοις, τοσοῦτον τοὺς πόρους ἀναστομοῖ καὶ τὰς φλέβας εὐρύνει πρὸς τὴν ἐκ βάθους ἀπορροήν; Οἶδα ὅτι δεινὸς εἶ καὶ πρὸς πᾶσαν ἀρετὴν περιδέξιος, καὶ βούλει τὸν ἐγκεκρυμμένον μοι μαργαρίτην λαβεῖν, ἵν' ἐγκολάψῃς τοῦτον ἐπὶ τοῦ σου διαδήματος. Σὺ δὲ μοι οὐδὲ ἓνα, ἀλλὰ πολλοὺς ἤδη κέκλωφας· τὸν δὲ γε μείζονα τούτων, καὶ λευκώτατον μὲν τῶ χρώματι περιφερέτατον δὲ τῶ σχήματι, οὐ δυνήσῃ περιλαβεῖν. Ἐχω γὰρ τοῦτον ἐν τοῖς ψυχικοῖς κόλποις, οὐ μὴ φθάνουσιν αἱ χεῖρες τοῦ κλέπτοντος. Τί με περικυκλῆς πάντοθεν, καὶ περιορύττεις κύκλωτε; ἄσυλός εἰμι τὸν τῆς γνώσεως θησαυρόν. Ὅσον ἀπαρύττη τοῦ φρέατος, τοσοῦτον πλουσιώτερον ὁ νᾶμα ποιεῖς. Ἵπερφυῆς δὲ σου καὶ ἡ τῆς κλοπῆς τέχνη.

Ὁ ἥλιος φυσικῇ δυνάμει καὶ περιουσίᾳ θερμότητος ἐλακτικὸς ἐστὶ τῆς ἐν τῶ βάθει ὑγρότητος. Διὰ τῶντα ἔαρος καὶ θέρους πλησιάζων ἡμῖν ἀνέλκει τὴν ἐν τοῖς δένδροις ἰκμάδα καὶ ἐγκαρπὰ τὰ δένδρα ποιεῖ· οὐ μὲν ἐπιτάσσει καὶ τῇ σελήνῃ τὴν τοιαύτην ἐνέργειαν. Σὺ δὲ μοι ὁ ἐμὸς ἥλιος καὶ τὴν σὴν περιέστησας σελήνην, καὶ ἐπιτρέπεις ἵνα τι καὶ αὐτὴ ἀπὸ τῆς ἐμῆς πηγῆς ἀπαρῦται. Τί μοι τὸν τυρόν

καὶ τὸ βούτυρον; δελιάσματα ταῦτα καὶ ἰξοὶ καὶ πάγαι εἰσὶν, ἵνα με ὄλον θηράσης καὶ τοῖς σοῖς περισφίγξης δικτύοις, ἢ ὡσπερ ἰχθῦν ὑπεξαγαγὼν τῆς θαλάσσης, ἢ ὡσπερ πτηνὸν ἐκ τοῦ ἀέρος κατενεγκῶν. Ἐπὶ τοὺς ἄρκτους καὶ τοὺς παρδάλεις τῆ θήρατικῆ τέχνη σου χρῶ· ἐμὲ δὲ οὐκ ἂν λάθοις ποτὲ, οὐδὲ διασπαράξεις, οὔτε κυσίν, οὔτε δόρασιν. Ἴνα δὲ σοι τάληθές ἐρῶ· ὄλος ἐγὼ σοι τεθήραμαι, καὶ με ἔχεις ἐν ταῖς χερσίν, ἔμφυχον καὶ ἡδὺ θήραμα, καὶ λαλίναις ἐν τοῖς ὁδοῦσι, μᾶλλον δὲ ὄλον ἐν τῇ ψυχῇ σου συνελήφας. Τί γὰρ ἀθήρατόν σοι τῶν ἐμῶν πέφυκεν; ἡ ψυχὴ; μὴ τοῦτο εἴποι τις· ἀλλὰ διαφράγειη ψευδόμενος· ἡ γλῶσσα; ἰδοὺ σοι τούτην ἐκτείνω ἐν λόγοις, ἐν ἐπιστολαῖς, ἐν συγγράμμασιν· εἰ δὲ βούλει, καὶ τέμνε καὶ σπάραττε· αἱ χεῖρες; ἀλλὰ διακονήσουσί σοι καὶ αὐταὶ τὰ πολλὰ καὶ μεγάλα ἐγκλήματα· οἱ πόδες; ἀλλ' ἔφομαί σοι ὄπη σοι βουλευτῶν, ἐν γελόφοις, ἐν γηπέδοις, ἐν ὕψεσιν ὄρων, ἐν βάθεσι γῆς. Οὕτως ἔχεις με ὄλον λαδῶν. Ἄλλ' ὄρα μὴ πλεονεξίαν ὁ δικαιοτάτος ἐγκληθῆς. Σήμερον γὰρ ἡ Καισαρίσση με τεθήρακεν ὡσπερ δελιάει τυρῶν καὶ ἀρτιπαγεῖ γάλακτι. Καὶ γὰρ θηρῶμαι τούτοις ὡς ἀληθῶς καὶ λίχνος εἰμί τὸ βρῶμα, καὶ, ἡνίκα ἴδω τὸ γνώρισμα, εὐθὺς περιχαίρω καὶ τὸ ἄγκιστρον περιπαίρει με καὶ ἀναρτᾷ με ἐκ τοῦ λαιμοῦ. Μὴ τοίνυν μου διασπαράξης τὸν λόγον, ἢ μᾶλλον μὴ σφοτερίσης ὄλην τὴν ἄγραν· ἀλλὰ διέλευσθέ μοι τὴν θήραν ἀμφοτέρω. Καὶ σὺ μὲν καὶ τῆς ἐννοίας ἀπογεύσῃ καὶ τῆς λέξεως· τῇ δὲ γε ἐμῇ δεσπότιδι μεταδίδου τῶν τῆς ἐπιστολῆς νοημάτων, ἵνα μοι καὶ αὕτη μετᾶσχῃ τῆς τῶν λόγων γλυκύτητος καὶ τῆς ἡδονῆς ἕνεκα πολλάκις με θηρᾶν βούλοιτο. Χαίρω γὰρ θηρῶμενος παρ' ὑμῶν· ὑμεῖς γὰρ δὲ βούτυρα καὶ τυρούς.

I. Τῷ αὐτῷ.

Ἐγραψας, εἰ καὶ μὴ τῇ χειρὶ, ἀλλὰ τῇ ψυχῇ. Ὁ γὰρ χαρακτήρ γνώριμος καὶ ἀκριβῶς εἰκασμένος εἰς τὸ πρωτότυπον.

Εἶτα ἐν τῷ μὴ ἐμπιπλᾶσθαί σε τῶν ἐμῶν λόγων, μηδὲ κορένυσθαι τῆς τούτων, ὡς γράφεις, γλυκύτητος, αὐτοὶ καθιοῦμεν ἀνθολογοῦντες, αἰεὶ, ὡσπερ αἱ μέλισσαι, καὶ τὴν τοῦ μέλιτος ἐργασίαν ἐξεργαζόμενοι· ἀλλ' εἰ καὶ ἡ θάλασσα οὐκ ἔστιν ἐμπιπλάμενη, κατὰ τὸν εἰρηκότα σοφόν, πάντων τῶν ποταμῶν εἰς αὐτὴν ἀπερρέουσι τὰ ρεύματα, ἀλλ' ἀπὸ τῶν ὄρων αἰεὶ προχεῖται τὰ νάματα καὶ τὸ τῆς ὑγρᾶς ἀκόρεστον οὐχ ἴσται τῶν ποταμῶν τὴν φορᾶν.

Οἱ μὲν οὖν Ἀθηναῖοι πάλαι ὑπὸ τοῦ Δαρείου κατὰ τὴν ἡπειρον πολεμοῦμενοι, καὶ ἀνθίστασθαι πρὸς τὰς χιλιάδας ἐκείνου καὶ μυριάδας μὴ ἐξισχύοντες, ἀπένευσαν εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ ναυσὶ χρησάμενοι τὴν σωτηρίαν διακόντιον εὗραντο· ἐγὼ δὲ ποῦ φύγω; ποῦ τράπωμαι; πάντοθεν πάγαι, πάντοθεν θήρατρα. Ἐκκλίνω πρὸς γῆν· ἀλλ' εὐθὺς με θηρᾶται· τὰ βούτυρα, ἀποτέμνει μοι τὴν ὁδὸν τὰ σάποιμνα καὶ βουκόλια. Ἐκδράμω πρὸς θάλασσαν· ἀλλὰ βαθαὶ τῆς τῶν ἰχθύων φορᾶς! αὐτὸς μοι τούτων ὁ κράτιστος ἀπαντᾷ τύραννος καὶ δυσὶ κύκλοις περιλαμδάνει με ὡσπερ τισὶ κέρρασι τοῦ ἰδίου στρα-

A et retia, ut me totum capias et tuis laqueis involvas, vel ut piscem e mari educens, vel ut volucrem ex aere dimittens. In ursos et pantheras tua venatica arte utere; me autem nunquam capies et nunquam dilacerabis neque canibus neque telis. Ut autem tibi vera dicam; lotus ego a te captus sum, et me in manibus habes, viventem et jucundam prædam, et dentibus dilanias, imo vero totum in mente tua comprehendis. Quid enim meorum tibi non facile captu potest esse? an uens? ne quis id dicat, sed potius discumpatur mentiando; an lingua? ecce tibi illam præbeo in verbis, epistolis, scriptis: si vero velis, hanc seca et dilacera: an manus? sed tibi ministrabunt et istæ plurima et maxima encomia; an pedes? sed insequar te quocumque volueris, in collibus, in planis, in summitate montium, in terræ gurgitibus. Ita totum me captum habes. Sed cave ne avaritiæ justissimus insimuleris. Hodie enim Cæsarissa me venata est tanquam illicæbra caseo et recessu presso lacte. Etenim captus sum istis revera, et avidus sum ciborum, et ut video rem exitiam, statim ore inhio et hamus me pungit et gutture suspensum tenet. Ne igitur meum sermonem dilaceres, vel potius ne prædam totam tuam facias; sed mihi ambo venationem dividite. Tu quidem cogitatione et dictione frueris; meæ autem dominæ tribue epistolæ sententias, ut mihi et ipsa particeps fiat sermonum suavitatis; et voluptatis gratia sæpius me venari velit. Gaudeo enim cum vos me venantur; vos enim verba vacua et volantia in manibus habetis, ego vero butyrum et caseos.

C λόγους κενούς καὶ πτερόεντας ἐν ταῖς χερσίν ἔχετε, ἐγὼ

X. Eidem.

Scrpsisti, si non tua manu, certo tua mente, exemplar enim nosci facile est et apprime se refert ad prototypum.

Deinde eo quod non nostris sermonibus implearis, neque salieris illorum, ut scribis, suavitate, nos pergimus flores semper colligentes, velut apes, et mellis fabricationi vacantes. Sed etsi mare non impletum sit, juxta sapientis dictum, omnibus fluminibus in illud undarum fluentia deferentibus, e montibus autem semper effunduntur fontes, et humoris insatiata aviditas non delinet fluminum tributum.

D Athenienses igitur olim sub Dario in continente bellantes, et resistere tot millibus et myriadibus copiarum ejus non valentes, ad mare declinaverunt et navibus utentes salutem in undis invenerunt: ego vero quo fugiam? quo me vertar? ubique laquei, ubique insidiæ. Ad terram confugio; sed statim me venatur butyrum, viam mihi præcludunt tuæ greges et pecudes. Ad mare recurro; sed, o piscium impetum! ipse mihi potentissimus rex illorum occurrit et duobus orbibus me circumdat tanquam sui exercitus cornibus. Scis igitur quid faciam? Ad æra volabo et æthera habebō auxiliatorem; non enim passerum contra me nunc

aciem ordinabis, nam istos detinet quadraginta A
dierum intervallum.

Hæc servæ tuæ mentis, si non manus.

XI. *Eidem.*

Ego quidem timueram, maxime Cæsar, mearum
epistolarum formas ostendere, erubesceram enim
de his, tanquam non habentibus naturalem nec
adscititiam pulchritudinem. Cum autem in illas
contra spem adamasti, et mihi suavisisti ut non
ederem fetus, ecce tibi palam pudorem omnem de-
pono, et pulchritudinem ostento, et velut medicus
pavo, ille elegans et familiaris volueris, tibi earum
formam expando spectandam, et, ut vides, ad tuas
fores adsto non vocatus neque mercedem meæ pul- B
chritudinis excipiens.

Salomon, igitur hos quos non invitavit amicos
per circumspersionem simulat in familiarium con-
suetudines et colloquia introducere, ne satietatem
eorum conversationis experti oderint: ergo vero
contrarium facere novi, dilectam tibi magis meam
pulchritudinem ostendens per perseverantiam et
magis cupitam.

Nam ille Proteus, vir vel dæmon, quem Homerus
format et transformat, multiplex erat et formas
permutabat, et nunc leo oculis ostendebatur, nunc
serpens, nunc sus, ignis, arbor, lapis et ferrum:
ego vero tibi in ferarum naturas non transforma-
bor, neque stupore percellam phantasmatum inso-
lita varietate; sed citharistas imitabor.

Quid autem isti faciunt? quando sentiunt audien-
tes melodia satiatos, chordas immutant, calamiis
illas flectentes, variantes, et diversas harmonias eli-
cientes, ut per talem variationem et inflexionem
musicæ voluptatis avidos auditores habeant. Ita
igitur et ego tibi meos sermones vario. Nunc
quidem hilares illos tibi præbebo, nunc vero vehe-
mentes; nunc remissos et molles, nunc generosos
et fortes, vel aliam denique speciem habentes.

Homerus quippe hoplitem laudans, id laudibus
adjicit, scire cum immutare clypeum nunc ad dex-
tram, nunc ad sinistram. Ego autem meam armatu-
ram, sermones scilicet meos, non in latera tantum, D
sed in faciem et in tergo immutabo. Non unicus
est verborum color, neque figura unica; sed utrum-
que multiplex et varium; et qui eorum tempera-
menta et juncturas nescit multiformia amatoribus
exhibebit spectacula. Vidi ego olim puellam in tha-
lamo forma propria decoram, et adjuncta pul-
chritudine ornatam; prima enim die purpura
hanc ornabat et aurea vitta, et tunica vario
florum colore nitens et fascia pectoralis elec-
trina; sed illi assidens brevi ornamentorum ful-
gentium visu satiatum sum. Secunda autem
die ornatum immutans, et aurata tunica induta

τεύματος. Οἶσθα οὖν ὃ ποιήσω; πτήσομαι πρὸς ἀέρα
καὶ τὸν καιρὸν ἔξω σύμμαχον· οὐ γὰρ καὶ στρουθοῦς
καθ' ἡμῶν ἐκστρατεύσεις νῦν· ἐπέχει γὰρ ἡ τεσσαρα-
κονθήμερος τοῦτους περίοδος.

Τῆς δουλικῆς ταῦτα ψυχῆς, εἰ καὶ μὴ χειρὸς.

Τῷ αὐτῷ.

Ἐγὼ μὲν ἐδεξίειν, μέγιστε Καῖσαρ, τὰς τῶν ἡμῶν
ἐπιστολῶν παραδεικνύειν μορφάς· ἡσυχνόμην γὰρ
ὕπερ τούτων, ὡς μὴ ἔχουσιν μήτε φυσικὸν κάλλος
μήτε ἐπίκτητον. Ἐπεὶ δὲ σὺ τούτων ἀνεπιπίστως
ἠράσθης, καὶ με πέπεικας καλὰ τίκτειν γεννήματα,
ἰδοῦ σοι προδήλως ἀπηναισχύντημαι, καὶ τὴν ὥραν
παραδεικνύω, καὶ ὡςπερ ὁ μηδικὸς ταῶς, τοῦτο δὴ
τὸ φιλόκαλον ζῶον καὶ σύνθηες, θεατρίζω σοι τού-
των τὴν ὠραιότητα, καὶ, ὡς ὄρεας, ἐπὶ ταῖς σαῖς θύ-
ραις προὔπαντῶ μήτε καλούμενος, μήτε μισθὸν τῆς
ὄρας λαθὼν.

Ὁ μὲν οὖν Σολομῶν τοῖς αὐτοκλήτοις τῶν φίλων
δι' εὐλαθείας ποιεῖται τὰς εἰς τοὺς συνθήεις εἰσόδους
καὶ ἀπαντήσεις, ἵνα μὴ, κόρον αὐτῶν τῆς ὀμιλίας
λαθόντες, μισήσωσιν· ἐγὼ δὲ τούναντίον ποιήσειν
διέγνωκα, ἐρασιμώτερόν σοι τὸ ἐμὸν κάλλος ἐπιδεικ-
νύειν διὰ τῆς συνεχείας καὶ ποθεινότερον

Ὁ μὲν γὰρ Πρωτεύς ἐκεῖνος, ἀνὴρ ἢ θαίμων, ὃν
Ὅμηρος πλάττει καὶ μεταπλάττει, παντοδαπὸς ἦν
καὶ μετέλλαττε τὰς μορφάς, καὶ νῦν μὲν λέων τοῖς
ὄρωσιν ἐδείκνυτο, νῦν δὲ ἄφρις, νῦν δὲ σὺς, καὶ πῦρ,
καὶ δένδρον, καὶ λίθος, καὶ σίδηρος· ἐγὼ δὲ σοι εἰς
μὲν θηριώδεις φύσεις οὐ μεταθήσομαι, οὐδὲ ἐκπλήξω
τῇ τῶν φαντασμάτων κινήσει· ἀλλὰ τοὺς περὶ τὴν
κίθάρην μιμήσομαι.

Τί δὲ οὗτοι δρώσιν; ἐπειδὴν ἀΐθλωνται τοὺς
ἀκούοντας κορεννυμένους τοῦ μέλους, μεταβάλλουσι
τὰς καρδίας, στρέφοντες αὐτὰς τοῖς καλάμοις, καὶ
μεταστρέφοντες καὶ ποικίλας ἀρμονίας μεταχειρί-
ζοντες, ἵνα διὰ τῆς τοιαύτης μεταλλαγῆς τε καὶ
μεταβάσεων ἀκροάστους τῆς μουσικῆς ἡδονῆς τοὺς
ἀκροατὰς ἔχωσιν. Οὕτω γοῦν καὶ γὼ σοι μεταποιήσω
τοὺς ἐμούς λόγους. Καὶ νῦν μὲν ἰλαροὺς τοῦτους
παρέξω σοι, νῦν δὲ συντόνους, καὶ νῦν μὲν ἀναβεβλη-
μένους καὶ μαλακοὺς, νῦν δὲ γενναίους καὶ ἰσχυροὺς,
νῦν δὲ ἄλλην μορφήν ἔχοντας.

Ὁ γοῦν Ὅμηρος ὀπλίτην ἐπαινοῦν ἄνδρα, καὶ
τοῦτο τοῖς ἐπαινοῖς προστίθησιν, ὅτι οἶδε μετακι-
νεῖν τὴν ἀσπίδα νῦν μὲν εἰς δεξιὰ, νῦν δὲ εἰς εὐ-
ώνωμα. Ἐγὼ δὲ τὸ ἐμὸν ὕπλον τοὺς λόγους οὐκ ἐπὶ τὰ
πλάγια μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐμπροσθεν μεταχειρισθῆμαι καὶ
ὀπισθεν. Οὐχ ἓν ἐστὶ τὸ τῶν λόγων χρῶμα, οὐδὲ ἡ
μορφή μία· ἀλλ' ἄμφω παντοδαπὰ καὶ ποικίλα· καὶ ὁ
τὰς κράσεις καὶ συνθήσεις τούτων εἰδὼς πολύμορφα
δείξει τοῖς ἐρασταῖς τὰ θεάματα.

Ἰδὼν ἐγὼ ποτε νόμφην ἐπὶ παστάδος καὶ ὄρας
εὐ ἔχουσαν καὶ τῷ ἐπιποιήτῳ κάλλει κεκοσμημένην
λαμπρῶς· καὶ τὴν γε πρώτην ἡμέραν πορφύρα ταύ-
την ἐκόσμη· καὶ χρυσῆ ταινία, καὶ ἐπωμὶς ἐξηνηθι-
σμένη κόσμῳ παντοδαπῷ καὶ ἡ στηθοδεσμὸς ἡλεκτρι-
νη· ἀλλ' ἐνδιατρίψας βραχὺ τι τοῖς φανομένοις
ὠραϊσμοῖς ἐκορέσθην ἰδὼν. Ἀλλὰ τὴν γε δευτέραν

ἡμέραν μεταβαλοῦσα τὸν κόσμον καὶ χρυσεῦπῃ ἐσθῆ-
τα ἐπενδυθεῖσα, πάλιν ἐθῆρα· καὶ τὴν τρίτην οὕτως,
καὶ τὴν τετάρτην· καὶ τὴν ἀκόρεστον τὸ καλόν. Εἰσὶν
οὖν κάμοι, Καῖσαρ, ἐλλόβια λογικὰ καὶ περιδέραια
γνωστικὰ καὶ περιτραχήλιοι κόσμοι καὶ ἐπιστήθιοι.
Κἂν κορεσθῆς τοῦ χρυσοῦ, παραγυμνώσω τί σοι τοῦ
ἤλεκτροῦδος. Εἰ δὲ καὶ τούτου πλησθῆς, ἔχω σαπφεί-
ρους, καὶ ὑακίνθους, καὶ λίθους ἑτέρους παντοδα-
πούς, καὶ τὴν χροῖαν, καὶ τὴν δόναμιν. Καὶ, ὡς ἔοικεν,
οὔτε σὺ πλησθήσῃ ποτὲ τοῦ ἔρᾶν, οὔτε ἐγὼ κάλλους
ἀπορήσω καὶ ἐπιδείξεως.

IB'. Τῷ Καίσαρι.

Εὐτυχέστατε Καῖσαρ· τοῦτο γὰρ δὴ σοι τῆς ἐπι-
στολῆς ἔστω προοίμιον. Εὐτυχέστατον δὲ σε φημί οὐ
διότι μόνον τῆς τοῦ Καίσαρος ἀξίας τετύχηκας (τοῦτο
γὰρ καὶ πολλοῖς ἄλλοις συμβέβηκε, καὶ οἳ γε πλείους
τῆς εὐτυχίας διημαρτήκασιν), ἀλλ' ὅτι παρὰ τοῦ καλ-
λίστου βασιλέως καὶ ἀδελφοῦ εἰς τὴν μεγίστην ταύ-
την ἀνηνέχθης περιωπῆν, ὅς ὄη, προνοίᾳ τε τῆ ἀνω
κινούμενος καὶ μετὰ λογισμοῦ κρίσεως πάντα ποιῶν,
κοινωνόν σε τοῦ κράτους μικροῦ δεῖν ἐξ ἀδελφικῆς
εὐνοίας πεποίηκε. Προσκέισθω γὰρ τῆ προνοίᾳ καὶ
τῆ τοῦ λογισμοῦ κρίσει καὶ τὸ ἀπὸ τῆς σχέσεως φίλ-
τρον. Πάλιν οὖν τὴν πρώτην σοι φωνὴν ἐπιφθέξο-
μαι· εὐτυχέστατε Καῖσαρ· προσθήσω δὲ καὶ λογιώτατε
καὶ σοφώτατε· ἄμφω γὰρ ὀρώ παρὰ σοὶ μετὰ τῆς
εὐτυχίας τὴν σοφίαν καὶ τὴν λογιότητα.

Καὶ μὴ με ὑπολάβῃς κόλακὰ τηλικούτον εἶναι,
μᾶλλον δὲ ἀμαθῆ ἐπαινέτην, ὅτι ἀφείς ἐπὶ τοῖς στρα-
τηγήμασιν ἐγκωμιάζειν σε, καὶ οἷς πάλαι κατώρθω-
κας καὶ νῦν κατορθοῖς, τὴν ἀπὸ τοῦ λόγου σοι εὐφη-
μίαν προσάγω, μήτε φιλοσοφῆσαντί ποτε μήτε ῥητο-
ρεύσαντι. Οὐχ οὕτως ἑμαυτὸν ἀπκτῶ· ἀλλ' οὔτε σὲ
ἀπατᾶν βούλομαι. Ὁ γὰρ σοι περὶ τοὺς λόγους ἔρω
καὶ ἡ ἐπιθυμία τῆς γνώσεως καὶ τὸ ἐθέλειν λόγοις
σοφοῖς ὁμιλεῖν, τό τε θέλγεσθαι κάλλει συγγραμμά-
των καὶ ἐπιστολῶν χάρισι, ταύτην σοι τὴν σοφίαν
προσμαρτυρεῖ.

Τοῖς μὲν οὖν παλαιοῖς ἐκείνοις Καίσαρσι τὸ τῆς
εὐτυχίας ὄνομα μέχρις αὐτῶν ἦν, καὶ οὐδεὶς τῶν
σοφῶν δι' ἐκείνους εὐτύχησε· τῆ δὲ σῆ μεγαλοπρε-
πεῖα ὡσπερ ἡλίου φῶς ἡ κλησις ἐγένετο· καὶ ὅς δι'
ἄν σοι πλησιάσῃ εὐθὺς εὐτυχεῖ. Καὶ τούτου μαρτύ-
ριον αὐτὸς πρῶτος ἐγὼ. Πάλαι μὲν γὰρ ἐπὶ τοῖς λό-
γοις ἐθαυμαζόμεν· νῦν δὲ ἐπὶ τῆ σῆ φιλίᾳ εὐδόκιμος
ἐν πᾶσι γεγένημαι· καινὸν γὰρ σε τῶν ἐμῶν λόγων
ἐπαινέτην εὐτύχηκα· καὶ μάλιστα ὅτι, τοὺς ἄλλους
σοφοὺς ἀφείς (πολλοὶ δὲ ἴσως εἰσὶν ἐμοῦ καλλίους
καὶ ὑψηλότεροι), σὺ δὲ βούλει τῶν ἐμῶν μόνων χρι-
των κατατροφῆν, καὶ, τὰς ὠκεανίτιδας τῶν πάλαι
σοφῶν καταλιπὼν πηγὰς, τὸ ἐμὸν λεπτόρρυθτον ὕδωρ
ἀρύη καὶ χανδὸν ἐμφορῆ μου τοῦ νάματος.

Ἄλλ' ἐγὼ μὲν ἐπὶ σοι εὐτυχῶ καὶ μέγα φρονῶ·
σοὶ δ' ἄρα τίς δαίμων ἐβιάσκηκε, καὶ νοήματά τινα
δυσελπιστίας μετὰ τῆ ψυχῆ σου παρέφθειρε, καὶ
ὕπειληφας ὅτι σοι ὁ ἀδελφός, ἴν' οὕτως εἴποιμι καὶ
πατήρ, ἠλάττωσέ σοι τὴν πρώτην εὐμένειαν, καὶ
μέχρι τῶν παρασήμων τῆς εὐτυχίας προγαγὼν,
τῆς πρὸς σὲ εὐνοίας ἐπαύσατο; Τίνοι γοῦν ἐπὶ ταῖς

A rursus alliciebat; tertia quoque similiter, et
quarta; et pulchritudinis satietas non erat. Sunt igitur
etiam mihi, Cæsar, armillæ spirituales, torques
intellectuales, et colli et pectoris ornatus. Si auro
satiatus es, exhibebo tibi aliquid ex electro.
Si vero eo quoque lassatus fueris, habeo sapphi-
ros, hyacinthos et lapides alios varios colore et vir-
lute. Et, ut videtur, neque te satietas unquam vi-
dendi occupabit, neque me pulchritudinis et exhibi-
tionis indigentia.

XII. Cæsari

Felicissime Cæsar; id enim tibi epistolæ proœ-
mium sit. Felicissimum autem te dico non solum
quia Cæsaris dignitatem adeptus sis (hoc namque
et multis aliis contigit qui plures a felicitate defe-
cerunt), sed quia ab optimo imperatore et fratre
ad hoc maximum fastigium elevatus sis, qui sane
prævidentia cœlesti adductus et cum rationis judi-
cio omnia agens participem te imperii, aut parum
abest, fraterna benevolentia effecit. Addatur enim
providentiæ et rationis iudicio amicitia etiam inci-
tamentum. Iterum ergo priorem tibi vocem expro-
mam, felicissime Cæsar; adjiciam autem, eloquen-
tissime et sapientissime: utrumque enim apud te
video cum felicitate, sapientiam et eloquentiam.

Et ne me suspiceris adulatorem talem esse, po-
tius vero imperitum laudatorem, quia mittens te
de bellicis strategematibus prædicare, et de his
quæ olim bene egisti et nunc agis, a litteris
applausum tibi affero, qui neque philosophiæ neque
elequentiæ deditus fuisti. Non ita memet decipio,
sed neque te decipere volo. Nam amor ille tuus
litterarum et doctrinæ studium, et velle sapientes
inter sermones conversari, et delectari scriptorum
pulchritudine et epistolarum gratia, tibi hanc
inesse sapientiam attestantur.

Veteribus quidem igitur istis Cæsaribus felicitatis
nomen penes eos fuit, sed nullus sapientiam
per eos felicitate usus est: tuæ autem magnificentiæ
ut lumen soli hæc appellatio convenit; et qui
ad te accesserit statim felicitate fruitur. Hujus
quoque testis ipse primus ego sum. Olim namque
propter sermones admirationem moveram, nunc
vero propter tuam amicitiam famosus apud omnes
factus sum: novum enim meorum sermonum lau-
datorem feliciter adeptus sum; et præsertim quod,
alios sapientes prætermittens (multi autem forte
sunt me meliores et sublimiores), tu vis meis tantum
leporibus delectari, et Oceanicos veterum sapien-
tium fontes relinquens, tenuissimam meam aquam
hauris et ore hianti meo ex rivulo inebriaris.

Sed ego quidem de te mihi gratulor et glorior, Tibi
enim quis dæmon invidit, et cogitationibus despera-
tione plenis mentem tuam corrumpit, ut arbitrareris
tuum fratrem, et ula dicam patrem, inimicuisse prio-
rem in te benignitatem, et ad felicitatis fastigium ad-
ducentem, benevolentiam in te deposuisse? Quo igitur

de fratris egregiis dotibus teste utar? quem alium proferam sacrae illius animae veracissimum descriptorem? Solus ipse sufficiens, qui ante imperium virum mihi saepe depinxisti, et post imperium talia nobis locutus es: « Nonne talis frater est qualem tibi cum descripsi et veraciter depinxi? » Memento epistolae ex Edessa et sermonum posteriorum. Quid autem tali plures annos in virtute conversatus et in omnes benignus et benevolentissimus factus, in te solo immutavit mentis ingenuitatem? Ne id arbitraris, optime virorum omnium. Si enim me putas in animam inspicere posse et occulta et abscondita noscere solertia, tibi mens illius adheret, benevolentia in te asseritur et augetur benignitas. Tu vero nosis melius quam ego tuum fratrem non habere adulatoris indolem, et amicitiamque concordiamque non in ore clamitare, sed in mente abscondere. Nam labiorum elogia linquit viris delicatis et obsequiosis; ipse autem antiquum summorum virorum morem imitatur et sublimi, iudicio praeditus est: minime in amicos intonare volens, tranquillus est et serenus, tanquam zephyri aura in animos amicorum spirans. Me igitur saepe decipit non currens ad accurrentem neque suaviter amplectens; tunc etiam res mihi contemptus videbatur, deinde vero brevi illum penetrans, potius expeto ut in sententia perseveret quam ut morem mutet.

μὲν παρόρασιν ἐλογισάμην τὸ πρᾶγμα· εἶτα δὴ, καταβραχὺ συνιείς ἐκείνου, μᾶλλον ἐπιζητῶ τῆς γνώμης τὸ σύνηθος ἢ τὴν τοῦ ἔθους μεταλλαγὴν.

Talis est mente; et scientem te illud cur mæror invadit, cum oporteat potius complecti puram et sinceram imperatoris indolem?

Ego igitur ipsi tuam relegens epistolam, videbam quomodo hæc quidem subriderent, illa vero deletarent. Cum autem legerem illi monachum et integram mutationem, parum absuit quin lacrymaretur, nisi a me impeditus fuisset, et parum te incusaret. De Antiochia apologiam faciebat, juramenta addens quod non juxta tuam opinionem mandatum latum fuerit, sed ut cognosceret aliquid ex te eorum quæ ille occulta magis erant. Quæ visa sunt tibi conspicua signa dixit esse sensuum suæ mentis eximiorum, sinceræ, inquam, in te dispositionis, fraternæ benevolentis, in eandem voluntatem unanimitatis et concordis, quibus adductus te in imperii vestibulo statuit et magna tibi per minora indicavit.

Si igitur sincerum me amicum reputas et verissimum, et apprime scis me fidem non fraudare nec amicitiam, talem tibi fratrem conjice, qualis nunquam alius frater in amicitia et sincera voluntate fuit.

Omnem igitur luctus prætextum ex animo expellens, dulcem spem concipe; et confide in fratrem tuum et dominum. Et si quid sæpius contra voluntatem accidit, id reputa ex imperiali administratione, et potius Dei providentia provenire. Per tuum sacrum caput, felicitates maximæ gubernat-

τοῦ ἀδελφοῦ καλλιναῖς μάρτυρι χρήσομαι; τίνα δὲ ἄλλον προβαλοῦμαι τῆς ἱερᾶς ἐκείνου ψυχῆς συνίστορα ἀκριβέστατον; ἀρκέσεις μόνος αὐτός, ὅς καὶ πρὸ τοῦ κράτους τὸν ἄνδρα μοι πολλάκις ὑπεζωγράφησας, καὶ μετὰ τὸ κράτος τοιαῦτα πρὸς ἡμᾶς ἐφθίγγου· « Ἄρ' οὐχὶ τοιοῦτος ὁ ἀδελφός οἶόν σοι « τοῦτον ἱστέρουσιν καὶ ἀκριβῶς ἔγραψον; » Ἀναμνήσθητί μοι καὶ τοῦ ἐξ Ἐδέσσης γράμματος καὶ τῶν μετὰ ταῦτα λόγων. Τί δὲ ὁ τσαούτη ἐπὶ πλείουσιν ἔτεσι συντραφεὶς ἀρετῇ καὶ πᾶσιν ἐπιεικῆς καὶ χρηστότατος γεγονώς, ἐπὶ σοὶ μόνῳ μετέλλαξε τὴν εὐγένειαν τῆς ψυχῆς; μὴ τοῦτο οἶου, κάλλιστε πάντων ἀνδρῶν. Εἰ γὰρ με οἶσι εἰς ψυχὴν παρακύβαι δυνάμενον καὶ κρύφια μαθεῖν καὶ ἀπόρρητα γνώμης ἀξίωται, ἐνεστήρικται σοὶ ἡ ἐκείνου γνώμη, καὶ προτίθεται σοὶ τὸ εὖνον καὶ τρυφῆται ἡ εὐμενία. Σὺ δὲ οἶδας ἐμοῦ κάλλιον τὸν σὸν ἀδελφὸν ὅτι ἀκολάκυστον ἔχει τὸ ἔθος, καὶ τὴν φιλίαν καὶ τὴν εὐμενίαν οὐκ ἐν τῇ γλώσσῃ σαλπίζει, ἀλλ' ἐν τῇ ψυχῇ κατακρύπτει. Τὴν γὰρ ἐν χεῖλεσιν εὐφημίαν περιέργοις ἀφῆκεν ἀνδράσι καὶ εὐτραπέλοις· αὐτός δὲ τὸ ἀρχαῖον τῶν μεγίστων ἀνδρῶν μεμίμηται ἔθος καὶ ὑψηλόφρων ἄγαν ἐστὶ· βροντᾶν δὲ ἤκιστα πρὸς τοὺς φίλους βουλούμενος, λείως ἐστὶ καὶ ἀκόμων, ὥσπερ ζεφύρου πνεῦμα ταῖς τῶν φιλουμένων ἐπιπνέων ψυχαῖς. Ἐμὲ γοῦν πολλάκις ἠπάτησε μὴ συνδραμῶν προσδραμόντι μηδὲ ἠδέως κατασπασάμενος· καὶ τότε

Τοιοῦτός ἐστι τὴν ψυχὴν. Καὶ εἰδότε σοὶ τοῦτο διὰ τί προσπίπτει ἀνία, δέον μᾶλλον ἀσπάζεσθαι τὸ καθαρὸν καὶ ἀπλαστον τοῦ βασιλέως ἰδίωμα;

Ἐγὼ γ' οὖν αὐτῷ τὴν σὴν ὑπαναγινώσκων ἐπιστολὴν ἐύρων ὅπως τὰ μὲν ἠδέως προσεμεῖδία, τὰ δὲ ἠλαρόνετο. Ὅτε δὲ ἐπανέγνω ἀντὶ τὸν μοναχὸν καὶ τὴν ἀθρόαν ἀλλυίωσιν, μικροῦ δεῖν καὶ ἐξεδάκρυσεν, εἰ δὲ μὴ μοι ἄχθουσι, καὶ βραχὺ τί σου κατεμέμφατο. Ἀπελογίσατο δὲ καὶ περὶ τῆς Ἀντιοχείας, ὅρκους ἀφόρητους προσθεὶς ὅτι μὴ κατὰ τὰς σὰς ὑπολήψεις ἢ πρόσταξις γέγονεν, ἀλλ' ἵνα τι γνώη παρὰ σοῦ τῶν ἐκεῖσε ἀπόρρητοτέρων. Τὰ δὲ φαινόμενά σοι παράσημα σημεῖα ἔφησεν εἶναι τῶν ἐν τῇ ψυχῇ παρασήμων, φημί δὴ τῆς πρὸς σὲ καθαρᾶς διαθέσεως, τῆς ἀδελφικῆς εὐμενίας, τῆς εἰς τὸ αὐτὸ θέλημα συμπνοίας τε καὶ συννεύσεως, ἀφ' ὧν κινούμενος ἐν προθύροις σε τοῦ κράτους ἕστησε· καὶ τὰ μεγάλα διὰ τῶν μικροτέρων ἐχαρᾶκτῆρισεν.

Εἰ οὖν ἀνυπόκριτόν με φίλον ὑπολαμβάνεις καὶ ἀληθέστατον, καὶ ἀκριβῶς οἶδας ὡς οὐ ψεύδομαι πίστιν οὐδὲ ψιλίαν, τοιοῦτόν σοι τὸν ἀδελφὸν ἐπίστασο, ὅποιον οὐκ ἄλλος ἐγένετο εἰς ψιλίαν ἀδελφός καὶ ἀκριβέστατην διάθεσιν.

Πᾶσαν οὖν λύπης ὑπόθεσιν ἀποβαλὼν τῆς ψυχῆς, γλυκεραῖς ἐλπίσι σύνεσο, καὶ θάρρει ἐπὶ τῷ ἀδελφῷ καὶ δεσπότῃ. Κἂν εἴ τί σοι πολλάκις τῶν ἀβουλήτων συμπίπτῃ, οἰκονομίαν τοῦτο δέχου βασιλικὴν καὶ μάλιστα θεοῦ πρόνοιαν. Νῆ τὴν ἱερὰν σου γὰρ κεφαλὴν, αἰ μέγιστα τῶν εὐτυχῶν ἀκυβέρ-

νητοι μείνασαι τοὺς κερτημένους πολλάκις καταπον-
τίζουσι. Δεῖ γὰρ ἡμῖν τοῖς ἐν τῷ βίῳ εὐροῦσι καὶ
φερομένοις ἀπταίστως καὶ χαλινῶ τινὸς κατέχον-
τος τὰς ἀλόγους ὀρμὰς καὶ τὴν λεωφόρον εἶναι παι-
δεύοντος.

Ἐν τούτοις οὖν μοι φιλοσοφῶν φαίνου, καὶ ἀπαξ
σαυτὸν στηρίζας ἐπ' ἀσφαλοῦς κρηπίδος, τῆς τοῦ
βασιλέως καὶ ἀδελφοῦ πρὸς σὲ διαθέσεως, ἀκόμην-
τος ἔσο τοῖς ἐμπίπτουσι λογισμοῖς.

At tione destituta sæpius possessores suos in mare
mergunt. Opus est enim nobis in vita feliciter de-
gentibus et sine offensione currentibus freno ali-
quo molus pravos detinente et via communi am-
bulare docente.

In his igitur mihi philosophari videaris, ut se-
mel ac te in tuta basi obfirmaveris, imperatoris et
fratris in te voluntate, ne supervenientibus cogita-
tionibus unquam molesteris.

MICHAELIS PSELLI

FRAGMENTUM

EX ORATIONE NONDUM EDITA AD CONSTANTINUM MONOMACHIUM.

(Apud Leonem Allatium *De templis Græcorum recentioribus*, p. 3.)

. Ἄλλ' οὐ πάντῃ τερφθήσῃ τοῖς ἀφθαλμοῖς, B
οὐδ' ἐφ' ὅλοις προσμειδιάσεις· τοῖς ὀρωμένοις ἐξε-
γερεῖ γὰρ σε μέσης νυκτὸς ὁ κῶδων ὁ ἱερὸς, καὶ τοῖς
θειοῖς ἐνστηλωθήσῃ ἐδάφειν.

Sed non omni ex parte delectaberis, nec in om-
nibus visibilibus gaudebis; excitabit enim te me-
dia nocte sacrum tintinnabulum et sacris incumbes
pavimentis.

MICHAELIS PSELLI

Ex variis opusculis ineditis fragmenta ab Leone Allatio Dissertationi de Pselli inserta.

Epitaphii matris fragmenta. Vide supra col. 490. — *Fragmentum libelli de admirabilibus lectionibus.* Vid.
col. 491. — *Proœmium libri medicinalis ad Constantinum Porphyrogenitum.* Vide col. 523.